

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XXVII. ÉVFOLYAM. ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK BUDAPEST, 1912.
NEGYEDIK FÜZET. KÖZLÖNYE ÁPRILIS HÓ

SZERKESZTI: DÉKÁNY MIHÁLY, BUDAPEST, VII. STEFÁNIA-UT 16. SZÁM.

XII. közgyűlésünk.

Most lefolyt félegyházi közgyűlésünk a magyar tanítóképzés ügyének nemcsak nagyfontosságú, de korszakos jelentőségű mozzanata volt. Kiváló fontosságúnak s korszakos jelentőségűnek kell minősítenünk pedig két okból: először mert legujabb tantervünk életbeléptetésének az évében, tehát már a legelső nehézségekkel való megküzdés után, vagyis bizonyos tapasztalatok alapján vehettük vizsgálat alá a tanterv intézkedéseit; másodsor pedig azért, mert e közgyűlésen fejtegette először oly egyén a magyar tanítóképzők szükségszerű kibővítésének a kérdését, akinek a szava, ítélete már ugy egyéni kvalitásánál, mint különleges posíciójánál fogva sem lehet egyszerűen pusztában elhangzott szó.

Nem elégedtünk meg azzal, hogy az új Tanterv hatalmas és mélyreható alapelveinek az értékelésére lefoglaltuk a közgyűlés idejének nagy részét, hanem egyuttal kerestük is a célhoz vezető legjobb és leghelyesebb módokat; mert azt akarjuk, hogy a magyar tanítóképzés valóban ne csak megközelítse, de fényesen ki is állja a versenyt a külföld hasonló intézményeivel. És ebbeli törekvéseink nem voltak egészen meddőek, mert sok kérdést tisztáztunk, tehát eredményeket értünk el, amely eredmények bizonyára irányítólag is fognak hatni jövőbeli eljárásainkra: új Tantervünk nemes intencióinak a mikénti megvalósítására.

A tanítóképző tanárság már több, mint egy évtizede, hogy állandóan foglalkozik a tanítóképzés jelenlegi kereteinek a szűk voltával és sürgeti a keretek bővítését, az évfolyamok számának az emelését. Eddig magunkra voltunk hagyatva e nagyfontosságú kérdésben, tehát nagyon is egyoldalunak látszottak az elhangzott kívánságok. Idei közgyűlésünk eme kérdésnek az ügyét is nagymértékben viszi a kívánt cél felé, mert olyan egyén állott a tanítóképző tanárság mellé, s hangoztatja a jelenlegi állapotok elégtelenségét, akinek ítélete mindenkor nagy sullyal nehezedik az igaz mérleg serpenyőjére. Ha dr. Fináczy Ernő egyetemi tanár, az Országos Közoktatási Tanács ügyvezető elnöke tart előadást arról, hogy a tanítóképző intézetek tananyagának mai elrendezése és tömörítése mellett a tanítóképzés nem történhetik meg a kellő elmélyedéssel a négy év alatt, akkor a tanítóképző tanárságnak ebben a kérdésben kifejezett álláspontja igazolva van, tehát ennek a kérdésnek a rendezését már hosszabb időre elodázni nem is lehet.

Mégis a legközelebbi jövő feladatai közé tartozik a tanítóképzők felügyeletének a helyes rendezése, az önálló szakfelügyeletnek a megvalósítása, amely dolog még az évfolyamok számának az emelésénél is sürgősebb. Sürgősebb, mert mint a közgyűlés Dékány Mihály röviden megokolt indítványára egyhangulag kimondotta: *az önálló szakfelügyelet előfeltétele az Új Tantervbe s Utasításokba lefektetett elvek egységes és helyes keresztülvitelének.*

*

A közgyűlés egyébként teljesen a közölt program szerint folyt le.

A budapesti tagok és az Egyesület elnöksége március 31-én, virágvasárnapján délelőtt fél 11 órakor érkeztek meg Kiskunfélegyházára, hol dr. Molnár Béla polgármester s dr. Katona János tanítóképző intézeti igazgató a helyi rendezőbizottság élén fogadták az érkezőket. A város nevében dr. Molnár Béla polgármester üdvö-

zölte a tanárságot, s dr. Baló József egyesületi elnök köszönte meg a szíves fogadtatást. A vendégek uri családoknál, szállodákban és a tanítóképzőben voltak elszállásolva.

Mindjárt itt kell különösen megemlékeznünk a város nagyműveltségű, kedves és szeretetreméltó polgármesteréről, dr. Molnár Béláról, ki semmi fáradságot sem kímélve mindenkor s mindenütt jelen volt a tanárság között s finom előzékenységével, a tanítóképzés fontos ügyének a megértésével és igazi magyaros baráti vendéglátásával teljesen meghódította a vidéki tanárságot. Amely városnak ilyen első polgára van, az a város óriási lépésekkel halad előre nemcsak a kultúra, de az anyagi boldogulás terén is.

Délután 6 órakor az állami tanítóképzőben előértekeztet volt, amelyen a másnapi és harmadnapi programok véglegesen is megállapítottak.

Este 8 órakor a Korona-szálló éttermében ismerkedtünk, amelyen a helybeliekkel együtt legkevesebb 150-en vettünk részt s voltunk együtt a késő éjjeli órákig.

Április 1-én, hétfőn volt a közgyűlés első napja, amelyre a vidékről 135 tanár jelentkezett s legnagyobb részben meg is érkezett. Megjelentek a közgyűlésen gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében gróf Ráday Gedeon, Pestvármegye főispánja, Fazekas Ágoston vármegyei alispán, dr. Molnár Béla polgármester a városi tisztikarral, dr. Fináczy Ernő udvari tanácsos, egyetemi tanár, Petri Mór pestmegyei kir. tanfelügyelő, dr. Lévay Ede a Középkisiskolai Tanáregyesületi Közlöny szerkesztője, a középkisiskolai tanáregyesület képviselőjében, özv. Sebestyén Gyuláné, dr. Porst Kálmán főgimnáziumi igazgató a helybeli főgimnázium tanárkarával, a tanítószó, a kátholikus papság, egyesületek kiküldöttei stb.

A közgyűlést dr. Baló József egyesületi elnök nyitotta meg magas szárnyalású beszéddel (lásd e közlönyben) s üdvözölte első sorban gróf Ráday Gedeont, a vallás- és közoktatási miniszter képviselőjét, majd Fazekas Ágoston alispánt s a többi megjelent kiválóságokat és az egyesületek képviselőit.

Az üdvözlésre gróf Ráday Gedeon főispán, Fazekas Ágoston, alispán, dr. Molnár Béla polgármester és dr. Lévay Ede szerkesztő válaszoltak meleg hangon.

A közgyűlés táviratilag üdvözölte gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi minisztert és dr. Neményi Imre miniszteri tanácsost, a miniszterium tanítóképzési ügyosztályának jelenlegi vezetőjét.

Ezután a megállapított program szerint Hodossy Béla, sáropataki tanítóképző-intézeti igazgató olvasta föl Sebestyén Gyuláról írt szép emlékbeszédét, majd pedig dr. Fináczy Ernő egyetemi tanár tartotta meg nagyszabású szabad előadását a „Magyar Tanítóképzés jövője”-ről. Mindkét beszéd közlőnyünk ezen számában olvasható.

Fináczy Ernő előadása után a közgyűlés azonnal megismételte a temesvári közgyűlés határozatát és sürgős szükségnek jelentette ki a tanítóképzők évfolyamai számának az emelését.

A plenáris ülést követték a szaktanári tanácskozások, a tanítóképzőtanári közgyűléseknek a didaktika szempontjából a legfontosabb részletei. Közgyűléseinken most másodizben szerepeltek ezek a szaktanári értekezletek, de ez alkalommal is fényes tanubizonyosságot tett a tanítóképző-intézeti tanárság arról, hogy hivatása magaslatán áll s minden gondolatát a magyar tanítóképzés lehető tökéletesítésének és magas nivóra való emelésének az ihlete hatja át, annak érdekében nemcsak elmélkedik, de cselekszik is.

A szaktanácskozásokon oly beható tárgyalások folytak, hogy az erre szánt 3 órai időtartam alatt többet nem lehetett befejezni. Ezeket másnap folytatták.

Délután két óraker a Korona szálloda disztermében Kiskunfélegyháza város a közgyűlés tiszteletére 150 terítékű, fényes bankettet rendezett, melyen sok felköszöntő hangzott el. Este 8 óraker volt a város tiszteletére s az egyesület „Segítő Alapja”-nak javára rendezett hangverseny. Erről később.

A közgyűlés második napja (április 2.) is az előre megállapított program szerint folyt le; változás csak annyi volt, hogy 9 óra helyett 8 óraker kezdődött.

Legelőször Lechniczky Gyula olvasta fel az új Tanterv értékesítéséről szóló tanulmányát, mely hosszabb vitát provokált, (lásd a jegyzőkönyveket), utána pedig Balog Kálmán fejtegette az új Tanterv intézkedéseit a gyakorlati kiképzés szempontjából.

Ezután következtek az indítványok, köztük Dékány Mihálynak a szakfelügyeletről tett indítványa és Mohar Józsefnek a tanítóképző intézeti nevelők anyagi helyzetének a javítására vonatkozó indítványa.

A napirend utolsó pontja a tisztujítás volt, amelynél elnökké újból Baló Józsefet, főtitkárrá Mészáros Jenőt, szerkesztőnek Dékány Mihályt, alelnököknek Wagner János budapesti, Guzsvenitz Vilmos esztergomi, Mohar József csurgói és Orosz István debreceni tanítóképző-intézeti igazgatókat választották meg. Az Egyesület titkára Nagy Ferenc, pénztárosa dr. Novy Ferenc lett.

Ezután az Egyesület tiszteletbeli tagjaivá választotta Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi minisztert, Balogh Jenő és Náray-Szabó Sándor államtitkárokat.

Végül Baló József elnök még egyszer megköszönte Kiskunfélegyháza város vendéglátását és féltizenkét órákor bezárta a közgyűlést.

*

Ez volna rövid fotografiája a folyó hó 1-én és 2-án Kiskunfélegyházán lefolyt XII. rendes közgyűlésünknek. (Részletesen a jegyzőkönyvek beszélnek.) Ez a rövid összefoglalás azonban nem lehet teljes anélkül, hogy ki ne terjeszkedjünk a közgyűlés legkedvesebb mozzanatára, a Segély-Alap javára rendezett s gyönyörűen sikerült hangversenyre.

*

A helybeli tanítóképző énekkara Senyei József zenetanár vezetésével kuruc dalokat adott elő szép betanulással és sikerrel. Palágyi Lajos költő kollegánk, a jelenlegi költői nemzedék egyik legkiválóbbja, nagy hatást ért el néhány mély érzésű, legujabb költeményének a felolvasásával. Laszczik Ernő nagyváradi kollégánknak tárogatón előadott mélabús kuruc nótái a hallgatóságot teljesen meghatották, Palotayné Békey Józsa, Héger Lujza és Horvay Ede triója, valamint Palotaynének Héger Lujza zongorakiséretével eljátszott hegedű szólói művészi tökéletességük voltak.

Héger Lujza zongorajátékával bámulatba ejtette a hallgatóságot, mert a legraffináltabb technikai nehézségeken is könnyedén siklott át s a zenei tökéletesség legfinomabb árnyalataival oldotta meg a feladatát.

Palotayné pedig párját ritkító hegedűművésznő. Minél tovább játszik, annál nyilvánvalóbbá lesz, mennyire mestere hangszerének. Könnyedén s minden póz nélkül játszik s emelkedik a virtuozitásig, s emellett játékának minden részletén átvonul a mély átérzés és a finom felfogás tökéletessége.

Fogadják a szereplők szives közreműködésükért ez uton is hálás köszönetét az Egyesületnek.

Köszönjük egyuttal és ismételten Kiskunfélegyháza város közönségének s dr. Molnár Béla polgármesternek a szives vendéglátást s azt, hogy közgyűlésünk rendelkezésére bocsájtották a város háza diszes nagytermét, s végül köszönjük dr. Katona János igazgatónak s a vezetése alatt álló tanártestületnek az előkészítés nagy munkájában kifejtett fáradságos tevékenységüket.

Adja Isten, hogy közgyűlésünk eredményei oly mértékben érvényesüljenek tanítóképzési munkánkban s vigyék előre magyar tanítóképzés ügyét, amely szeretettel, odaadással és készséggel tárgyaltunk s fáradtunk mi ezuttal is annak érdekében.

D. M.

Elnöki megnyitó.

Tisztelt közgyűlés!

Körülnézek sorainkon, s midőn látom, hogy kartársaim hazánk közeli és távoli vidékeiről XII. közgyűlésünkre seregestől jelentek meg, lelkem örömmel telik meg.

Ez örömmel teljességével köszöntöm egyenként mindegyik tagtársamat, még az otthonmaradottakat is, mert úgy ismerem magunkat, hogy azoknak is lelke ez órákban velünk van, és így ami okosat, helyeset, nemeset e közgyűlésünkön kezdeményezünk avagy határozunk és cselekszünk, annak státusunk hiánytalan egyetemessége kölcsönzi az erőt.

És én ez egyetemesség erejében nem a numerust nézem, mert az a 400-ra tehető szám sem magában, sem nagyobb egyesületek számához viszonyítva nem nagy súlyt jelent, hanem a tagtársak kollégiális ragaszkodását, melegítő tömörülését, tiszteletre méltó közérzelmeit, tettekre sarkalló közvéleményét, amely egyesületünket fokról-fokra behatóbban, fokozottan nemesen jellemzi.

Egyesületünknek ez a szelleme szólal meg most bennem is. Ha erő van bennem, az mindnyájunké; ha szerény, de önérzetes munkára hívlak benneteket, arra közös ügyeink sarkalnak, mert azokat egyformán szeretjük; ha tájékozódni, látni kell, azt is státusunk közös szempontjai szerint végzem. Adja Isten, hogy e lelki közösség mindenha maradjon meg mindnyájunkban.

De örömtől domborodik keblem attól is, hogy a szakszerű sorok közt tisztelt vendégeinket látom. S noha e jelenséget a mi ügyeink iránt való szives érdeklődés címén közgyűlésünk dicsőségének kell látnom, szivesen osztozom ebben e szép jövőjü várost képviselő polgármester ural, akinek hívására nemcsak mi jöttünk el, hanem mindazok, akik e tőről metszett, kedves, magyar város megismerésében gyönyörködni óhajtottak, s végül osztozom e dicsőségben azokkal, akik — midőn megtisztelik közgyűlésünket, lelkük azon jellemzését nyújtják, hogy akinek hozzá való ereje van, az a

magyar kulturális mozgalmaknak egyikéből sem maradhat el; de különösen a magyar tanítóképzés előbbvitelét célzó mozgalomból nem, mert ezen fordul meg a magyar népműveltség.

Örömmel szemlélem ezt a várost, az Alföldnek ezt az eredeti kincsét, mely közgyűlésünknek szívet-lelket derítő impressziókat s tárgyalásainak igaz magyar milieu-t szolgáltat. Régén más tereken mutogatta akkor is igen rokonszenves magyarságát, *s ime ma egy országos kulturmozgalom házi gazdájául ajánlkozik*. Olyan, mint az a jó fekete föld, sokféléit és jót megterem; arra jó, amire használják.

Olyan a magyar ész, mint az a fekete föld. Sokféléit és jót megterem, s arra jó, amire használják. Minden kulturpolitikusknak ez legyen alaptétele, mert ellenben könnyen lehetünk itthon tétlen külföldbámulók, aminek nyomában könnyen ott van az az önbizalom nélkül való gondolat, hogy nem tudjuk nemzeti alapon megtenni azt, amit nagyobb kulturával bíró népek megtettek. Pedig ott van a második tétel, *hogy a nemzetek ereje a kultúra, de csak nemzeti alapon, nemzeti erővel, az igaz, hogy haladottabbak tanulmányozásával.*

A magyar tanítóképzés is a haladottabbak tanulmányozásával fejlődött, de van egy pár nemzeti vonása, ami a haladottabbaknál sem vallana szégyent. *Mert nemzeti erő nyilatkozik benne.*

S midőn ezt az erőt a közgyűlésünkön a külföld tanulmányozásával nyert szempontok szerint is fejleszteni akarjuk, keresve sem lehetett volna alkalmasabb pontot találnunk, mint Kiskunfélegyháza.

Ime a város fejlődése, egyesületünk s a magyar tanítóképzés ügyének fejlődése; a magyar tanítóképzés iránt való érdeklődés fejlődése egyaránt a fejlődés pszichológiáját érinti. Az orvosi tevékenységtől kezdve, amelyben az élőlény, az ember szervezetének ismeretén alapuló mind az ismeret, mind pedig a tettek sikerei a legszemléletesebben látszanak, a legelvontabb kérdések, akár társadalmi jelenségek elemzése, magyarázata minduntalan a *fejlődés* tanára, annak feltételeire, hatásaira utasít bennünket, azzal az utógondolattal, hogy élőlényeknek, tehát az embernek is a fejlődéstan tételeinek számbavétele nélkül kormányzása, irányítása, tehát nevelése is — lehetetlen. Pl. ezen az uton vonult be a pedagógusok körébe a gyermekpszichológia.

S mióta Darwinnak a fejlődésre vonatkozó egyszerű, de mérhetetlen nagy gondolatai közkinccsé lettek, még a szellemi tudományok is nagy haladásnak indultak, mert a természettudományok

terén érvényesülő emez elv, mint analógia, azokban is önként érvényesítette a maga szempontjait.

Előttünk azonban legkedvesebb a fejlődés jelenségeit tapasztalni a tanítóképzés s éppen a magyar tanítóképzés fejlődésén, amelynek kiegészítő jelensége *Országos Egyesületünk* fejlődése.

Csak két év választ el jubiláris közgyűlésünkől, amikor *Országos Egyesületünk* 25 éves lesz. Nézzünk vissza az Egyesület megalakulásának idejére.

Allami, felekezeti, társulati tanítóképzés egymás mellett, alig tudván egyik a másikról. A háttérben ugyan ott van az összekötő kapocs, de nem megérett az a felekben. Meg van köztük a verseny is, de nem a dolog lényegében, t. i. hogy melyik él a tanítóképzés legértelmesebb eszközeivel, hanem hogy az élet, csoportok, községek, egyházak kívánalmainak melyik miben tehet eleget.

Pedig nem ez a fő a népoktatás legfőbb iskolájában, a tanítóképző-intézetben, hanem az, hogy a képzést egy közösen kitervezett, kitűzött ideálhoz mérjük, akármféle jellegű legyen ez az intézet, mert csak így emelkedik a magyar tanító, s csak így emelkedhetik a magyar népműveltség.

S ime, ma már ez a versenyzés területe, s nincs jogosultsága hazánkban más tanítóképzésnek, csak amely ezen a téren versenyez. Csupán az, hogy egyik egyik felekezeti, a másik másik felekezeti, egymagában egyik tanítóképzésnek sem nyújt létjogosultságot. S e mai állapot hatalmas fejlődésnek az eredménye. Megemelkedett a népnek a műveltsége, s azt a magyar nemzeti kultúra ideálja járja át. Megemelkedett a magyar kulturát irányzó közvélemény. A magyar kultúra minden munkása kezd magyar lábra állani. S ha itt-ott a munkáló csoportokat egy-egy elv vagy jelszó elválasztani is látszik egymástól, csak ideig látszó, földiekkel játszó, de valójában csak a nemes verseny realitásában végződik.

Minden ellenmondó jelenség dacára bizom fajom életrevalóságában s küzdök azon *önámítás* ellen, mintha a jó Isten arra teremtette volna a magyart, hogy egymással háboruskodjék, s amint régen egymás vérét ontotta, most is rontsa egymást.

Mi, magyarok, nem ilyenek vagyunk. Visszavonást keltett bennünk sokszor az idegen érdek, s mi beleugrottunk. Öreg hiba! Annyiszor megtettük, hogy most azt kezdjük hinni, hogy más természetűek nem is tudunk lenni. Ezzel ámitja magát ma a nagy politikusoktól kezdve a legtöbb magyar ember. Végezzük ki már valahára ezt az égbekiáltó igaztalanságot, nyissuk fel eddig bekö-

tött szemünket. Itt mondom ki azt a magyar tanítók tanítóinak Egyesületében, amelyben számot tevő visszavonás soha sem volt, amelyben csak egymás szeretete, tisztelete lakozik.

Kezdeményezzük ezt a felvilágosodást, s már ez is bizonyosan nevelő lesz, ha tanítványaink lelkében útnak indítjuk.

E reform nélkül Magyarországon minden akció sikertelen leend, mint minden téren látjuk. Tegyük hozzá a kötelesség és munka szeretetét ehhez, s megkezdtük példánkkal is azt a *nemzetnevelést*, melyet temesvári közgyűlésünk szociális tárgyalásán elhatároztunk.

S ha szerencsés fejlődésünk körünkben ilyen egységes közvéleményt, közérzelmet teremtett, ha eközben Országos Egyesületünkben bármely jellegű intézeti kartársunk otthon találja magát s a tanítói képzés emelésére megtalálja támasztékát; ha vendégeink közt a magyar kultúra előkelőségeit találjuk, akik figyelmükkel ügyeinket megajándékozzák s velünk egy sorban képesek azokért küzdeni; s ha végül ebben a városban a magyar kultúra előhaladásának — a fejlődés elvei szerint — a kezdőnél sokkal magasabb fokát látjuk, és ez mind a fejlődés törvényei szerint biztat a jobb jövővel: konzekvencia szerint világosan áll előttünk, hogy mi feladat vár jelen, XII. közgyűlésünkre.

1. Konszolidálnunk kell a magyar tanítóképzés pedagógiájának, didaktikájának alapelveit, s hozzá kell fogni a részletek kidolgozásához is.

Ezt célozzák az *Uj Tanterv* és hozzá fűzött *Utasításokról* szóló s programmunkba iktatott tárgyalások, részint a *plenumban*, részint a *szaktanári tanácskozmányokban*.

Sok jó nyomot felkerestünk mi eddig is, ennek hatásai látشانak is e mesteri műveken. De most összefüggő rendszerben áll előttünk évekre szóló tevékenységünk programja.

2. Kartársi közreműködésre kell meghivnunk minden jellegű tanítóképző-intézeti kartársunkat, hogy ez alapvető munkánkban részt vegyenek s az erős meggyőződés egy alapon éljen lelkünkben, hogy magyar tanítóképző és magyar tanítóképző egymástól színvonalban lényegesen ne különbözzék.

Országos Egyesületünk készségesen áll a nem államiak szolgálatára is s ennek nyomait, azt hiszem, a felekezeti kollégáink már észre is vették. De eközben kérjük, hogy ők is tegyenek meg mindent, hogy náluk is a tanári formális kvalifikáció oda emelkedjék, mint az államiaké, mert különben a közös színvonal elképzelhetetlen.

S ha ezeket az alapvető munkálatokat elvégeztük, igen könnyű ez alapon megtalálnunk azon mozgalmak kezdetét, amelyek külső feltételei a tanítóképzés további egészséges fejlődésének, s amelyekre az elnökségnek szinte meg lesz a maga előterjesztése.

Tisztelt közgyűlés! Szükségesnek tartottam jelen közgyűlésünk már ismert programjának ezt a kommentálását, annyival inkább, mert a módszeres didaktikai munka célkitűzéssel kezdődik. S ha sikerült a célt nem túlságosan magasan, de jó magasan, tehát helyesen kitűznünk, közgyűlésünk tárgyalásainak sikerében feltétlenül bizom, annál inkább, mert a célnak módszeres elérését vagy legalább megközelítését mi már megszoktuk.

S ezzel felkérem t. tagtársaimat, hogy a közgyűlés folyamán állandóan részt venni s a tárgyalásokat nagybecsű tapasztalataikkal gazdagítani sziveskedjenek. Házat restaurálunk Félégyházán. Óhajtom, hogy a mi házunk a restaurálással olyan szép egész legyen, mint ez a ház, amelyben tanácskozunk, s ezt annyiban meg is haladhassuk, hogy még a neve se legyen Félégyháza. De mindenek felett olyan magyar legyen, mint ez a szép Alföld, s mint a kiskúnok.

Isten áldását kérem munkálkodásunkra, s ezzel a közgyűlést megnyitom.

Félégyháza, 1912. április 1.

Baló József dr.,
elnök.

A közgyűlés jegyzőkönyvei.

Jegyzőkönyv.

a T. I. T. O. E.-nek (tizenkettedik közgyűlése alkalmából) a kiskunfélegyházai állami tanítóképzőben 1912. március 31-én megtartott *előértekezletéről*.

Jelen vannak: Dr. Baló József elnöklete alatt az egyesületi tagok igen nagy számban.

Elnök öröme teljességével üdvözli a megjelent tagokat, kik nem mulasztották el a T. I. T. O. E.-nek jelenleg Kiskunfélegyházán kitűzött zászlóját körülvenni. Az előértekezletet megnyitva, felhívja a tagok figyelmét a Tanítóképző márciusi számában megjelent programra, melyen természetesen a mostani értekezlet elfogadható módosításokkal még változtathat.

Belányi Tivadar az első napra óhajtaná tenni a főtítkári jelen-

tést, de ezt az indítványt s általában a jelentés felolvasását is az értekezlet, *Mohar József* hozzászólása után, feleslegesnek találja.

Főtitkár jelenti, hogy a Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter urat Pestvármegye főispánja, *gr. Ráday Gedeon* fogja képviselni.

Diviacsky Rezső sárospataki tanár a helybeli tanítóképzőben slöjd-kiállítást rendez s hogy a kiállító némileg kárpótoltassék, felterjesztést tettünk, hogy a tanszermuzeum a tárgyakat vegye át.

Náray-Szabó Sándor Őméltóságát államtitkárrá történt ki-nevezése alkalmából üdvözlöttük s ezt Őméltósága levélben köszönte meg.

Az országos középiskolai tanáregyesületet *Dr. Lévay Ede* szerkesztő képviseli.

Sebestyén Gyula elhunyt szakfelügyelő özvegyét meghívtuk a gyűlésre, ki a megjelenését egy igen meglehangú levélben meg is ígérte.

Uj tagokul beléptek: Szőke Sándor, Révész Károly és az eperjesi görög kath. tképző-intézet.

Az értekezleten megvitatás tárgya volt még *Lechnicskynek* a szakosztályok létesítésére vonatkozó indítványa, melyet a választmány már elfogadott s melyeknek megvalósítását az elnök még a mostani gyűlésen szükségesnek tartja.

Mohar József aggodalmát fejezvé ki az egyesületnek illeten való széttagolását illetőleg, óvatosságra int a végleges határozattal szemben s jóllehet, a kérdés a második napon tárgyalás alá kerül, a teljes megoldást mégis a választmány kötelességévé teszi.

Az értekezlet az ajánlatot helyeslőleg elfogadja.

Quint József a szakértekezletek megtartására nézve indítványozza, hogy *Dr. Finácsy* Ernő előadása után ezek azonnal kezdjék meg működésüket.

A gyűlés ilyen értelemben határoz s a rajz és a slöjd összevonásával az öt szakosztály párhuzamos tanácskozását találja helyesnek.

Az elnökség indítványozza még, hogy *gr. Zichy János* vallás- és közoktatásügyi miniszter ur, továbbá *Náray-Szabó Sándor* és *Balogh Jenő* államtitkár urak tiszteleti tagokul választassanak s hogy *Wlassics Gyula* volt miniszter urnak, a közigazgatási bíróság elnökének, ki a tanári fizetések rendezésében szintén nagy érdemet szerzett, táviratilag üdvözllet küldessék.

A pénztárvizsgáló-bizottságba *Amberg József* elnöklete alatt *Entz* Jolán és *Szondi János* tagokat kérik fel.

Az értekezleten még *Petrasevics* Pál szólalt fel a nyolc osztályu tanítóképző érdekében, de e javaslat tárgyalását addig, amíg legalább a *Tanítóképzőben* részletesen napvilágot nem lát, a tagok általánosságban feleslegesnek tartották.

Elnök ezután, a holnapi közgyűlés fényes sikerének reményében, az értekezletet bezárja.

Dr. Baló József
elnök.

K. m. f.

Nagy Ferenc
titkár.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a T. I. T. O. E. 1912. év április hó 1-én és 2-án Kiskunfélegyházán megtartott nagygyűlésről.

I. nap.

Dr. Baló József elnöklete mellett jelen vannak a következő tagok: Macskásy Zoltán, Szöllősy István (Arad), Amler Antal, Éber Sándor, Kiss Józset, Riszner Ede, Scherer Sándor, Téger Béla (Baja), Sucin Valér (Balázsfalva), Horvay Ede, Mészáros Jenő Quint József, Snasel Ferenc, Andreánszky Jenő, Bittenbinder Miklós, Geőcze Sarolta, Héger Lujza, Fuchsné Eitner Milla, Entz Jolán, Palotayné Békei Józsa, Répay Dániel, Strach Gyula, Nagy László, Nagy Ferenc, Dr. Novy Ferenc, Dékány Mihály, Wagner János, Dr. Harmos Sándor, Dr. Fináczy Ernő, Dr. Imre Sándor, Özv. Sebestyén Gyuláné, Somogyi Géza (Kispest), Blickling Antal, Kovács Ferenc, Lados József, Mesterházy Jenő, Margitai József (Budapest), Csia Ferenc, Fliegl Kálmán, Dr. Fülöp Áron, Mohar József (Csurgó), Kiss György, Medgyaszay Gy. Lenke, Tóthné Zalai Emma (Debrecen), Kandray Géza, Kovács Ernő, Szalatsy Rezső (Déva), Slajchó Mihály (Eperjes), Guzsvenitz Vilmos, Milakovszky László, Obert Ágoston (Esztergom), Berényi Irén, Braunwehr Braun Angela, Hegyesi Jolán, Holczmann Ferenc, Irtzing Ferenc, Karsay Jolán, Ruppenthal Lajos, Özv. Wlaszaty Ferencné (Győr), Ribiczey Erzsébet (Hmvásárhely), Tscheink Ernő (Igló), Vizhányó Károly (Kassa), Kovács Béla, Lux Gyula, Sarudy Ottó (Kolozsvár), Frank Antal, Köveskuty Jenő, Krick Jenő, Svarba József (Léva), Kárpáti Ernő (Mármharossziget), Bergmann József (Modor), Hegedüs Zsigmond (Nagyenyed), Laszcik Ernő, Straub Ferenc (Nagyvárad), Juhász Imre, Kraft Dezső (Pápa), Belányi Tivadar, Pintér Rafael, Végh Ferenc (Pozsony), Balogh Kálmán, Diviaczky Rezső, Hódossy Béla, Lechnitzky Gyula (Sárospatak), Hamar Gyula, Papp József (Sopron), Csukás Zoltán, Éber Rezső,

Hidegh Béla, Khin Antal, Kristofcsák Lajos, Párvy Endre (Stubnya-fürdő), Barkáts Mária, Fekete Mária, Imets Irén (Szabadka), Aczél Ilona, Pilhoffer Ida, Poszvék Irén, Ritoók Piroska, Szatmáry Ákos, Tiefenthaler Etelka, Váczy Ferenc (Szatmárnémeti), Csiky István, Kiss János, Mihalik József, Ujváry Mihály (Székelykeresztúr), Amberg József, Bocskay István, Kövesi Jenő, Maurer Mihály, Rösler Béla, Thaisz Lajos (Temesvár), Szarka Lajos (Modor), Miklós Gergely (Budapest I.), Szőke Antal, Csepreghy Endre, Dr. Katona János, Szondi János, Dr. Benes Jenő, Pinkert Zsigmond, Dragincseszku, Gaal Imre, Sennyei József, Kárpáti Ernő (Kiskunfélegyháza), Dr. Petri Mór (Budapest), Felméri Sándor (Nagyenyed), Pasnári Győző (Székelykeresztúr), Karácsony József (Csiksomlyó).

Dr. Baló József elnök mielőtt az országos közgyűlést ünnepélyesen megnyitná, jegyzőkül Kandray Géza és Nagy Ferenc tagokat kéri fel. Ugyancsak felkéri Mészáros Jenő és Fuchsné E. L. bp. tanárokat, hogy Mohar József csurgói tk. ig. elnöklete alatt szíveskedjenek gróf Zichy János miniszter ur képviselőjét, gróf Ráday Gedeon főispán Óméltóságát a közgyűlésre meghívni.

Megtörténik.

Ezután Dr. Baló József lelkes örömmel köszönti a Tanítóképzőintézeti Tanárok Országos Egyesületének XII-ik rendes közgyűlését és megnyitó beszéde után személyenként is üdvözlí a gyűlés vendégeit. (Az elnöki megnyitót lásd e közlönyben!)

Üdvözlések:

Gróf Ráday Gedeon üdvözlése. Örömmel üdvözlí, egyrészt mint annak a miniszternek képviselőjét, ki a magyar tanítóképzés érdekében sokat tett s ezáltal hálánkat s tiszteletünket vivta ki, másrészt mint egy olyan család tagját, melynek tagjai a magyar kultúra, irodalom, költészet s politika terén minden korszakban kimagaslottak. Meg van győződve róla, hogy Óméltósága szívesen van közöttünk s őszintén érdeklődik kulturális törekvéseink iránt. Örömmel üdvözlí Pestmegye alispánját, *Fazekas Ágostont* is, aki tehetségével egész életén át folytatott szívós, kitartó munkájával emelkedett arra a magaslatra, melyet oly fenkölten tölt be. Tartalmas életével férfias ideálunknak megvalósítója. Üdvözlí *Dr. Molnár Béla* polgármestert és *Dr. Rády Lajos* városi főjegyzőt, kiknek energikus keze a faluból kulturális várost fejlesztett. Tisztelet és szeretet hangján köszöni meg a polgármester szíves fogadtatását. Üdvözlí, mint a kultúra bajnokait, *Dr. Lévy Edét*, mint a középisk. tanáregyesület képviselőjét, *Dr. Finácsy Ernő* tiszteleti tagot, a budapesti tudomány

egyetem tanárát, *Dr. Petri Mór* kir. tanfelügyelőt, továbbá a helybeli róm. kath. plébánosokat és a Constantinum képviselőit.

Üdvözlí még:

Dr. Retkesné polg. isk. igazgatónőt, *Dr. Endre Zsigmond* főszolgabíróát és a helybeli tanítóságot, mint apa a fiát, akik megjelenésükkel a tanítóképző iránti szeretetükről tettek tanubizonyyságot.

Utolsóként, de annál nagyobb melegséggel köszönti végül *Dr. Katona Fánost*, a helybeli tanítóképző-intézet igazgatóját és a tanári testületet, kik mérhetetlen fáradsággal előkészítették az utat idejövötelünkre.

A üdvözlésekre válaszolnak:

Gróf Ráday Gedeon. Jóleső öröm tölti el, hogy ő képviselheti a V. K. M. urat. Tolmácsolja *Gróf Zichy Fános* üdvözlését. Üdvözlí az egyesületet, mint magán egyén is, aki tudja, milyen magasztos és tiszteletreméltó hazafias feladat megoldása érdekében munkálkodik az egyesület. Isten áldását kéri munkájára. Meg van győződve, hogy e munka eredményes lesz.

Fazekas Ágoston őszinte lelkesedéssel üdvözlí az egyesületet. A hazafiasan nevelt fiatalság egyetlen alkotmány biztosítékunk. Lelkes rajongással üdvözlí az ifjuság nevelőit, kiknek hazafiasan végzett munkájuktól függ hazánk sorsa. Isten áldását kéri rá.

Lévay Ede a középiskolai tanáregyesület legszívélyesebb rokoni üdvözlését tolmácsolja. Közös erköcsi és anyagi érdekek füznek össze bennünket — úgy mond — s e közös cél érdekében munkálkodikni egyforma kötelességünk. Az üdvözlések elhangzása után, elnök indítványára, a közgyűlés távirati üdvözlétet küld gróf Zichy Fános Ő excellenciájának, továbbá Neményi Imre miniszteri tanácsos urnak és Wlassics Gyula volt miniszter urnak, a közigazgatási bíróság elnökének.

A gyűlés következő pontjai:

Hodossy Béla felolvasása Sebestyén Gyula volt szakfelügyelőről, kinek emlékét elnök intésére az összes jelenlevők felállva, kegyeletes érzelemmel a közgyűlés jegyzőkönyvileg is megörökíti és *Dr. Fináczy Ernő* udv. tanácsos, egyetemi tanár előadása a *tanítóképzés jövőjéről*. A gyűlés mindkét előadást nagy érdeklődéssel hallgatta s az, elnök mindkét előadónak az egyesület legmelegebb köszönetét tolmácsolja.

Mielőtt a szakosztályok tanácskozásaikra elvonulnának, az elnökség örömmel mutatja be *Neményi Imre Öméltóságának távirati válaszát*, mely következőképen hangzik:

„A tanítóképző-intézeti tanárság mély hivatásérettől vezérelt,

odaadóan lelkes és nagy horderejű nemzetérősítő munkájának tudatától áthatva, büszké örömmel és őszinte együttérzéssel üdvözlöm a közgyűlést: Isten áldását és a nemzet elismerő háláját kívánva szakavatott munkálkodásukra.

Neményi.

A közgyűlés a meleghangú táviratot lelkes tetszéssel fogadja, mely után a mai közös tanácskozást az elnök bezárja.

Kandray Géza

Nagy Ferenc

jegyzők.

Dr. Baló Fózsef

elnök.

K. m. f.

II. nap.

1. Elnök meleg szavakban üdvözli *Petri Mór* pestmegyei kir. tanfelügyelőt, aki a tegnap eltávozott főispán helyett a mai napon a vallás és közoktatásügyi miniszter úr képviselője.

2. Elnök felolvassa *Dr. Bánóczy Fózsef* egyetemi m. tanár következő üdvözlő táviratát: „Üdvözlöm lelkes elnökünk vezetése alatt nemes munkára egybegyűlt tagtársakat, üdvözlöm pedagógiánk egyik nagy útmutatóját *Fináczy Ernő* tiszteleti tagot és kegyelettel tartozom *Sebestyén Gyula* érdemeinek megörökítésében.“ Ezzel kapcsolatban felolvassa a következő üdvözlést: „Munkájukra szívből Isten áldását kéri *Tóth Fózsef* pestmegyei nyug. kir. tanfelügyelő.“

Elnök felkéri *Lechnitzky Gyula* sárospataki tanítóképző-intézeti tanárt „Az új Tanterv és Utasítások legfőbb elveinek a méltatása s megvalósításuknak módozatai“ című felolvasásának megtartására.

Az előadó a „Magyar Tanítóképző“-ben közölt felolvasását és indítványát bemutatva, a következő határozati javaslat elfogadását kéri: „A tanítóképző-intézeti tanárok Országos Egyesületének közgyűlése át van hatva az új Tanterv és Utasítások korszakalkotó jelentőségétől és jövő évi munkásságát abban látja, hogy az Utasítás nagyjelentőségű elveinek tartalmát teljesen kifejtse.“ A feladat megoldásának módját az alkotó munkásságra való nevelésben látja. Hogy feladatának megfelelően, módszeres pedagógiai munkáját szervezni kívánja. Megbizzza a választmányt, hogy az alkotó munkára való nevelés eszközeit és intézményeit előkészítse, keresse megvalósításának módozatait, az összes idevágó elvek és eszközök fejtegetését állandóan napirenden tartsa s ezáltal a nemzet nevelés szolgálatában álló tanítóképző kiépítését biztosítsa.

Baló Fózsef dr. elnök úgy látja, hogy az előadó felolvasása a további tervszerű munka tudatos számára célkitűzés. Indítvát-

nyozza, hogy a közgyűlés utasítsa a választmányt, hogy az előadó által felolvasott eszmékkal s azok gyakorlati megvalósításával behatóan foglalkozzék. Kívánatosnak tartja, hogy a részletes munka azonnal megkezdődjék és az előadásokhoz való hozzászólás e munkához alapúl szolgáljon. Felkéri a hozzá szólni kívánókat megjegyzéseik megtételére:

Scherer Sándor bajai tan. képző igazgató a következő megjegyzéseket teszi: Ószinte örömmel és köszönettel üdvözli az előadó tartalmában gazdag felolvasását, aki az Utasításoknak egy új irányban való megvilágításával új szempontokat helyezett előtérbe. Indítványozza, hogy elismerésül köszönétét fejezze ki a közgyűlés az előadónak tanulságos munkájáért.

Dr. Imre Sándor a budapesti polg. isk. tan. képző tanára örömeinek ad kifejezést, hogy az előadó az Utasításokat tudatosan, egységesen gondolja át és örömmel fogadja el az előadásnak határozati javaslatát. Kívánatosnak tartja azonban, hogy a választmány *Dr. Fináczy Ernő* tegnapi előadását, valamint *Quint József* nek a kísérleti pedagógiai szakosztályon tartott előadását, szintűgy *Lechnitzky Gyula* említett előadását egységesen dolgozza fel, hiszen valamennyien egy gondolattal, a tanítóképzés kiépítésének gondolatával foglalkoznak.

Részletesen kíván foglalkozni az előadó által felvetett néhány kérdéssel. Készségesen elismeri a szakértekezletek és az előadó által felvetett szakképviselő nagy jelentőségét. Utal azonban azon körülményre, hogy a tanítóképző tanárainak mindenkor törekedniök kell a felfogásbeli egyöntetűsége és ennél fogva kívánatos, hogy a szakosztályok képviselői egységesen átgondolják munkásságukat. Ne csak a szakosztály képviselői, de magok az egyes szakosztályok is egymással folytonos érintkezésben álljanak. Az Utasításokon is meglátszik, hogy az egyes részletek külön szakemberek munkája és együttesen értekezletet nem tartottak és így egységes elv sem érvényesült bennük. Az előadónak éppen az az érdeme, hogy az Utasításokat egységesen gondolja végig.

Az egyöntetűség érdekében kívánatos, hogy az egyes intézetekben a pedagógia tanára és a közműveltségi tárgyak tanárai állandóan érintkezzenek egymással és megbeszéljék az egyes tárgyak feldolgozásának mikéntjét. A történet tanára és a pedagógia tanára beszélje meg a neveléstörténet tanítását. Így munkájuk eredményesebb lesz; a közös részletek egységes feldolgozása által időt nyernek.

A pedagógiai szeminárium gondolata helyes, azonban az

előadó nem vázolta annak körvonalait sem. Kivánatos e kérdés részletes feldolgozása.

A könyvkiadó vállalattal kapcsolatban utal azon körülményre, hogy most van készülõben egy tankönyv vállalat, melynek részleteit ugyan nem ismeri, mindenesetre azonban kivánatos, hogy a tanítóképzõ-intézeti tanárság érvényesíthesse a maga meggyõzõdését a tankönyvek készítésében.

Köszönetét fejezi ki az előadónak alapos, tervszerû, tudatos munkásságáért s kifejezi abbéli várakozását, hogy tevékeny alapon tovább kutatva, a tanítóképzésnek nagy szolgálatot fog teljesíteni eredményes munkásságával.

Belányi Tivadar pozsonyi tanítóképzõ-intézeti tanár megjegyzése: A túlterhelés oka a vaskos kézikönyv. A választmány leg-sürgõsebb teendõje volna egyes kiváló szakembereknek megbízást adni tankönyvek írására és segítség kieszközlésével lehetővé tenni e tankönyvek kiadását. Utal arra, hogy az Utasításoknak sok a lazán összefüggõ része. Így a közoktatásügyi tanács albizottságának általa indítványozott határozata ellenére a II. osztályban heti két óra iskolai dolgozat helyett három-három dolgozat vétetett fel amelynek megvalósítása lehetetlen. Végül utal a vezérkönyvek készíttetésének nagy fontosságára.

Végh Ferenc pozsonyi kath. tanítóképzõ igazgatója megjegyzése: Hangsúlyozza az egyes tantárgyak s a tanítási egységek közötti kapcsolatok megteremtésének fontosságát.

Jó intézménynek tartja a könyvkiadó vállalatot, azonban aggodalmát fejezi ki, vajjon mindenkor a legjobb könyvet fogják-e elfogadni. Ovatosságra int, nehogy a keresett egyöntetûség helyett egyoldalúság hibájába essünk. Veszedelemesnek tartaná, ha az egyéni szabadság kizáratnék.

Vishányó Károly a kassai róm. kath. tanítóképzõ tanára megjegyzései:

Az előadó az alkotó munka nagy jelentőségének méltatásakor utal Diviaczky Rezsõ sárospataki tanár kézimunka kiállítására. Ő (a felszólaló) nem látja át a kiállítás ezen nagy jelentőségét. A kiállított tárgyak hulladék-agyagból vannak készítve. Ezáltal nélkülöznek minden csint s így az esztétikai nevelés szempontjából egyenesen káros hatásúak.

Quint József a budapesti I. ker. tanítóképzõ tanárát az előadó három gondolata ragadta meg különösen: a szakszerûség, az alkotó munka s a könyvkiadó vállalat gondolata.

A szakszerűség elve csak akkor vihető keresztül, ha a közműveltségi tárgyak teljesen a pedagógia tanításának szellemében történnek. Az előadó nagy érdeme, hogy az Utasításokban egyes világosan ki nem fejezett gondolatokat igyekezett világosan megfogalmazni, a benn rejlő gondolatokat és szempontokat megvilágítani. Helyesen fogta fel feladatát az előadó, amikor az Utasításokat egységesen átgondolva, egy kiemelkedő, vezető gondolatot keresett s azt az alkotó munka gondolatában találta meg. Pinkert Zsigmond biológiai munkássága, Diviaczky Rezső kiállítása és Czöndör László zombolyai polgári iskolai tanárnak a polgári iskola slöjd-műhelyében készített csinos pszichológiai kísérleti eszközei fényes bizonyítékai az alkotó munka elve nagy jelentőségének és termékenyítő erejének.

A könyvkiadó vállalatot illetőleg a felszólalónak az a véleménye, hogy a könyvírás szempontjait feltétlenül az erre leghivatottabb tényezőknek, az egyesületnek kellene megadnia s módot kellene találnia az egyesületnek arra, hogy minden tanítóképzőben használandó tankönyvet ő bíráljon meg. Kívánatos volna az is, hogy a jelenleg uralkodó kalmár szellemet szüntesse meg az egyesület az által, hogy V. K. M. támogatásával maga alakuljon át könyvkiadó vállalattá. Az ebből eredő anyagi haszon az anyagiakban szegény egyesületünkre úgy is ráférne. De nemcsak tankönyvekre volna szükségünk, hanem olyan könyvekre, melyek a működő tanítók továbbképzését segítenék elő. A tanítók továbbképzésére pedig elsősorban a tanítóképző-intézeti tanárok hivatottak s ez egyenesen erkölcsi kötelességük. Nagy szükségünk volna továbbá jó pedagógia-történeti, neveléstani, módszertani és lélektani olvasókönyvekre. Ilyen pedagógiai munkák kiadása is a könyvkiadóvállalatnak volna feladata.

Pinkert Zsigmond kiskunfélegyházai tanár mindenben helyesli az előadónak az alkotó munkára vonatkozó tartalmas fejtegetését. Az alkotó munkára való nevelést valósítsuk is meg. Keressük ki a tantervben mindazokat a helyeket, amelyek alkalmasak az alkotó munkára való nevelés megvalósítására és igyekezzünk pótolni az Utasításokban e tekintetben mutatkozó hiányokat. A választmány feladata volna e hiányok pótlása. Így pl. a biológiai gyakorlatok kidolgozása. Mint gyakorlati irányra mutat a felszólaló a környezet monografiájának megírására. Amíg összeállítjuk a környezet geológiáját, faunáját, flóráját, történeti emlékeit, stb. valóban alkotó munkát végzünk, megismerkedünk a kutatás módszerével. A pro-

duktív alkotó munka szép példáját mutatta be Diviaczky kiállítása és az Urhegyi által bemutatott történelmi és természetrajzi rajzok is. Sokan összetévesztik az alkotó munkát a kézimunkával. Szellemi téren is van produktív alkotó munka. A kézimunka csak eszköz, de az alkotáshoz okvetlenül készségre van szükségünk.

Utal azon körülményre, hogy kevés alkalmunk van egymás munkájának megismerésére. Szükségesnek tartaná a kölcsönös látogatást és az ebből kifolyó termékeny eszmecserét. Ismételten köszönetét fejezi ki az előadónak.

Diviaczky Rezső sárospataki tanár Vizhányó szavaira válaszul hangoztatja, hogy ő a kézimunkából nem tanmenetszerű kiállítást óhajtott bemutatni, hanem azt kívánta demonstrálni, miként lehetne azt más tantárgyak tanításában értékesen felhasználni. Bizonyos, hogy idővel a növendék csak a szükséges készséget fogja elsajátítani s e készség felhasználását, értékesítését a többi tantárgyak keretén belül fogja értékesíteni. Jelenleg azonban a mutatkozó hiányt a kézimunka órán igyekszik pótolni.

Baló József dr. elnök a vitát berekeszti. A javaslat elfogadását határozatilag kimondja. A komoly, tartalmas, eszmékben gazdag felolvasásért az előadónak a közgyűlés nevében köszönetét fejezi ki.

Elnök felkéri *Balogh Kálmán* sárospataki gyakorló iskolai tanítót, hogy „Az új Tanterv és Utasítások a gyakorlati kiképzés szempontjából” című előadását tartsa meg.

Előadó bemutatja a „Magyar Tanítóképző”-ben közölt felolvasást.

Elnök megköszöni az előadó fáradozását és indítványozza, hogy utasítsa a közgyűlés a választmányt, hogy az előadó javaslatával behatóan foglalkozzék.

A közgyűlés a határozatot elfogadja.

Elnök jelenti, hogy a közbejött okok miatt távol maradt Snasel Ferenc „Jelentés a szociológia tanítására hozott temesvári közgyűlés megállapodásának a végrehajtásáról” című előadását most nem tarthatja meg, de egyelőre ezt nem is találja sürgősnek, mert az *Utasításokkal* és *Gaal Jenő* művével e kérdés egyelőre meg van oldva. Az előadó nevében indítványozza, utasítsa a közgyűlés a választmányt, hogy minden ezirányú aktuális fordulattal behatóan foglalkozzék.

A közgyűlés az indítványt elfogadja.

Elnök felkéri a jelentkezőket, hogy a választmányi üléseken bejelentett s a közgyűlés elé terjesztett indítványokat terjesszék elő.

Dékány Mihály budapesti VI. ker. tan. kép. int. tanár sürgeti a közgyűlés állásfoglalását az önálló tanítóképzői szakfelügyelet ügyében.

Mohar József szükségesnek látja a nevelői állás és fizetés rendezését.

E két indítvány elfogadása után a közgyűlés tiszteleti tagokul megválasztja *gr. Zichy Fános* ő excellenciáját, *Náray-Szabó Sándor és Balogh Jenő* államtitkár urakat.

Pénztárvizsgáló bizottság jelentése után *Horvay Ede* pénztárosnak a felmentvényt a közgyűlés megadja.

Végül az elnök köszönetet mond dr. Petri Mór kir. tanfelügyelő úrnak, mint aki a mai napon a kormányt képviselte. Meleg köszönetet mond még Kiskunfélegyháza polgármesterének, főjegyzőjének és egész közönségének azért a szeretetteljes vendéglátásért, mellyel az egyesületet itt elhalmozták. Nem kevesebb a hálája *dr. Katona* t. képzői igazgatóval szemben is, kinek a kongresszus rendezéséből oroszlánrészt jutott s ugyancsak az előadók iránt is, kik vállalkozásukkal a közgyűlés munkáját megkönnyítették.

Elnök ezután elhagyja helyét, melyet most *Scherer Sándor* foglal el, ki bemutatja a kandidáló bizottság javaslatát, s a közgyűléstől ennek általánosságban való elfogadását ajánlja.

A gyűlés a javaslatot elfogadja.

Eszerint a tisztikar és a választmány következőképpen alakul meg:

Tisztikar :

Elnök : dr. Baló József. *Alelnökök :* Guzsvenitz Vilmos, Mohar József, Orosz István, Wagner János. *Főtítkár :* Mészáros Jenő. *Szerkesztő :* Dékány Mihály. *Títkár :* Nagy Ferenc. *Pénztáros :* dr. Novy Ferenc.

Választmányi tagok :

Amberg József	10. Dreissiger Ferenc
Balázs Béla	Éber Sándor
Balázs Endre	Entz Jolán
Balogh Kálmán	Ember Károly
5. Barabás Endre	Fejes Áron
Belányi Tivadar	15. Geöcze Sarolta
Bellosits Bálint	dr. Gerencsér István
Bittenbinder Miklós	Gömöri Sándor
Demjén Ilona	dr. Gyömörey Zsigmond

dr. Harmos Sándor	Pap József
20. Hegedüs János	Palágyi Lajos
Hegedüs Paula	Pálmai Lenke
Heinrich Józsa	Pataki Vilmos
dr. Herrmann Antal	50. Pethes János
Hodossy Béla	Petrovátz József
25. Horvay Ede	Pókász Imre
dr. Imre Sándor	Quint József
Jankó László	Répay Dániel
Kandray Géza	55. Ribiczey Erzsébet
Karoliny Mihály	Sándor Domokos
30. Karsay Jolán	Sarudy Ottó
dr. Katona János	Scherer Sándor
Katonáné Thuránszky Irén	Simkó Endre
Kirchner Béláné	60. Snasel Ferenc
Kötse István	Somogyi Géza
35. Köveskúti Jenő	Stepankó Albert
Kriek Jenő	Strauch Gyula
Kún Alajos	Szöllősi István
Láng Mihály	65. Szondi János
Lechnitzky Gyula	Sztankó Béla
40. Lubinszky Emilia	Tanfi Iván
Mandola Aladár	Ujvári Mihály
Margitay József	Urhegyi Alajos
dr. Málnai Mihály	70. Veszely Ödön dr.
Miklós Gergely	Wollmann Elma
45. Molnár Oszkár	• Zrinyi Károly.

Dr. Baló József újból megválasztott elnök, ismét elfoglalja helyét s Scherer Sándornak hozzá intézett üdvözlő beszéde után boldogan említi meg, hogy mindig büszke volt szolgálatára, melyet a magyar tanítóképzés ügyének szentelhetett. Ennek az ügynek haladásáért, emelkedéséért — úgy mond — szívesen megy harcba bármikor és igéri, hogy azt a zászlót, mely ismét kezébe került, hűtlenül el nem hagyja soha.

Még egyszer köszönetet mond tagtársainak s hálásan viszonozza a kiskunfélegyházai főjegyző búcsúszavait, az országos nagygyűlést bezárja.

Dr. Baló József,
elnök.

K. m. f.

Kandray Géza,
Nagy Ferenc,
jegyzők.

Tanítóképzésünk jövője.

Fináczy Ernő előadása az 1912. évi félégyházi közgyűlésen.¹⁾

Tisztelt közgyűlés!

Az országos tanítóképző-intézeti tanáregyesület, legutóbbi közgyűlésén, abban a kitüntetésben részesített, hogy tiszteleti tagjává megválasztott. Ugy sejttem, hogy főleg a tanítóképző-intézeti tanárjelöltek képzése körül kifejtett egyetemi tevékenységem lehetett az oka ennek a megtiszteltetésnek. Bármint legyen is, teljes mértékben érzem lekötelezett voltomat. Fogadják, kérem, legmelegebb köszönetemet azzal a biztosítással, hogy miként eddig, úgy ezentúl is igyekezni fogok a tanítóképzés ügyét hatáskörömben előmozdítani és szolgálni.

Ma is a tanítóképzőről akarok néhány gondolatot elmondani, habár ez a vállalkozásom — nem habozom megvallani — mentésre szorul. Hiszen magam sohasem tanítottam tanítóképzőben, az országnak csak néhány (talán mindössze 10) képzőjében szerezhettem hivatalos küldetésem alkalmával helyszíni tapasztalatokat, s egyébként csak mint az országos közoktatási tanács alelnöke, tekinthetek bele közvetve, közoktatásügyünknek eme fontos ágazatába. Mégis úgy érzem, hogy mint az elméleti pedagógia egyik képviselője, ezzel a minőséggel, némi jogcimet szereztem arra is, hogy a tanítóképző-intézet tanulmányi berendezéséhez (mert ez lesz előadásom tárgya) legalább hozzászólhassak. Felszólalásom csak anyagot akar szolgáltatni az ép most folyó elvi vitának, de sem teljességre, sem cáfolhatatlanságra nem tart számot. Azt is megjegyzem eleve, hogy amikor a magyar tanítóképzés jövőendő alakulásának körvonalait egészen a magam látása szerint megrajzolom, nem helyezkedem a fennálló törvény alapjára, melynek jelenlegi keretei közt teljesen kielégítő megoldást nem tartok lehetőségre. De nem is tartozom most azzal, hogy a törvényhez alkalmazkodjam. Aki csak elmélkedni akar, azt törvény nem kötelezheti. Egészen szabadon, törvényre és szabályra való tekintet nélkül teszem fel a kérdést, hogy tanítóképzésünk tanulmányi szervezése miképpen alakulhatna leghelyesebben? Vajjon az a koncepció, melyet nyujtok, miképpen és mikor volna megvalósítható, nem kutatom. Csak perspektívát akarok adni a tanítóképzés jövőendő fejlődéséhez.

¹⁾ Gyorsirói feljegyzések alapján közölt szöveg (néhány utólagos toldással.)

Mint mindenki tudja, a tanítóképző-intézet a legujabb kor alkotása. Évezredeknek, megmérhetetlen időknek kellett elmulniök, míg köztudattá vált, hogy azokat is céltudatosan és tervszerűen kell képezni, akik a nagy népet fogják nevelni. Az ókori keleti népeknek, például az egyiptomiaknak is voltak már kis iskoláik, de hogy ezekben az iskolákban kik tanítsanak, semmi mástól nem függött, mint attól, vajjon a leendő iskolamesterek birtokában voltak-e azoknak az elemi készségeknek, melyeket tanítaniok kellett. Ugyanigy volt a görögöknél és rómaiaknál is. Grammatodidaskalos és litterátor bárki lehetett, aki olvasni, írni és számolni tudott. Nagy Károly korszakos rendeletei, melyekkel a nyers germán népeket valamelyes műveltség áldásaiban akarta részesíttetni, az egyház tanítói hivatásának feltevéséből indultak ki: tanítók csak papok lehetnek, az erkölcsi nevelés természetes vezetői, a doctrina clericalis letéteményesei. Az alapgondolat az, hogy aki pap, az egyuttal tanító is; külön tanítói előkészületre nincsen is szüksége. A XIII. századtól kezve találunk Európaszerte városi iskolákat, de ezeknek a tanítói is vagy papok, vagy ha nem, városi írnokok és jegyzők. Egyik esetben sem látszott szükségesnek külön gondoskodni a tanítók előkészítéséről. Lényegileg nincsen másképen a reformáció és ellenreformáció korszakaiban. Az iskola az egyház tartozéka; a tanító, ha nem pap is, egyházi funkcionárius; akár rektornak, akár kántornak, akár iskolamesternek hívják, az egyház adja meg neki a tanítás jogát s az egyház bírálja el képességeit, anélkül, hogy külön gondoskodnék e képességek megszerzéséről. A tanító emellett igen sokszor nótáriusa a községnek. Ahol nem így volt, ott sokszor mesteremberek foglalkoztak mellékesen a népoktatással. Még Nagy Frigyes korában is — miként a király emlékirataiból tudjuk¹⁾ — rendszerint szabók tanították a porosz urodalmakban a gyermekeket.

A tervszerű tanítóképzés kezdetei már a XVII. század utolsó éveire nyulnak vissza. Kevésé méltatott tény, hogy La Salle, a

¹⁾ Mémoires de 1763—1775 (Oeuvres de Frédéric le Grand, Berlin, 1846 s. k. VI. köt. 87. l.) — V. ö. az 1722-ik évi porosz kabineti rendelet következő passzusát: «dass zu Küstern und Schulmeistern auf dem platten Lande ausser Schneidern, Leinewebern, Schmieden, Rademachern und Zimmerleuten sonst keine anderen Handwerker angenommen werden sollen.» (idézi Heubbaum, Gesch. des deutschen Bildungswesens seit der Mitte des siebzehnten Jahrhunderts, I. Berlin. 1905, 160. l.).

keresztény iskolatestvérek alapítója gondolt először arra,¹⁾ hogy a szegény népnek való kis iskola tanítóit erre a hivatásukra külön elő kell készíteni. Franciaországban két helyen valóságos tanítóképző intézeteket (Seminaires de maîtres d'école) szervezett, melyekben ennek a kongregációnak a tagjai elméleti és gyakorlati kiképzésben részesültek, hogy becsületesen megfelelhessenek tanítói hivatásuknak. Intézményszerű kiképzéssel találkozunk Francke hallei intézeteiben is (seminarium praeceptorum), ugyszintén tanítóképzéssel foglalkozott a század közepén keletkezett berlini királyi reáliskola, melyben Felbiger sajátította el az ő ismeretes normális módszerét. Hazánkban is, Ausztriában is Felbiger nevéhez fűződik az *országos* érvényre számító képzés szerény kezdete, melynek körvonalait az 1777. évi Ratio Educationis kodifikálta.

Ha most hazai tanítóképzésünk külső szervezetét és külső kereteit, amint azok az első Ratio óta lefolyt időben kialakultak, egy összefoglaló pillantással áttekintjük, a részletekből a következő fejlemények emelkednek ki: A kezdetben csak egy évig tartó képzés elébb két, majd három, majd négy évre bővült ki; az a természetellenes kapcsolat, mely a tanítóképző és másnemű tanintézetek közt régebben sok helyütt fennállott s annyira hátráltatta a képzés korszerű berendezését, tudomásom szerint immár majdnem teljesen megszűnt; a képzőintézetek külön épületeket és helyiségeket, ugyszintén külön tanárkarokat nyertek; a felszerelés gyarapodott; a tanári karok kiegészültek; a tanári fizetések emelkedtek. Mindennek nagy része az utolsó tiz esztendőre esik, amióta a tanítóképzés központi vezetése a közoktatási kormányzatban teljes céltudatossággal és szakértelemmel történik. Első sorban az állami tanítóképzőkben állapítható meg aránylag gyors fejlődés, habár a nemzeti egység szellemében működő, hazafiás hitfelekezetek is igyekeztek, erejükhöz mérten, az állami norma kívánalmaihoz közeledni. Ha ez csak részben történt meg eddigelé, úgy gondolom, nem jó akaratukon, hanem az anyagiakon mult.

Belsőleg is nagyot haladt tanítóképzésünk: javultak a tantervek és tankönyvek, tudatosabb lett a módszer, reformáltattak a vizsgálati rendek, s gondoskodás történt a tanárképzésről és tanárképesítésről is. Csak az imént adattak ki a várva várt módszeres

1) Delaire: St. Jean Baptiste de la Salle, Paris, 1902. 71. 94. s k. 1. 120 l. — (A magyar irodalomban, Csókás Vidor: A tanítók védőszentje. Nagybánya, 1904. 85. s k. 161. s k. 1.)

utasítások, melyeknek korszakos jelentőségét nincs, aki nálamnál inkább elismerje; velök az ércnél is maradandóbb emlékoszlopot állított magának az a férfit, kinek érdemeit az imént hallottuk méltatni, s ákinek hiányát e közgyűlésen is oly mélységes fájdalommal és elborult lélekkel érezzük valamennyien. Szívének minden dobbanását, nemes lelkének egész hevületét, elméjének minden fénysugarát belevitte e munkálatba, melynél szebb örökséget nemzetének nem hagyhatott volna.

Mégis, dacára minden extenzív és intenzív haladásnak, úgy tetszik nekem, hogy a magyar tanítóképzés módja még mindig nem találta meg a maga biztos medrét, a maga végleges tanulmányi szervezetét.

A végleges megoldás (véglegességről természetesen a szellemi élet terén csak viszonylagos értelemben lehet beszélni) szorosan összefügg magának a tanítóképzőnek szakiskolai jellegével, melyet a most kibocsátott utasítások mindjárt első mondatukban oly nyomatékosan hangsúlyoznak. Hogy főképen miben látom a magam részéről ezt a szakiskolai jelleget, vagyis a leendő néptanítók hivatásszerű kiképzését, fejtegetéseimből remélhetőleg ki fog derülni. Most félretéve az általános iskola és szakiskola elvi különbségére vonatkozó elméleti meghatározásokat, melyeknek az élet változatos viszonyai amúgy sem kedveznek, csak egészen köznapi módon állítom fel a tételt: A tanítóképző olyan intézmény, mely jó néptanítókat akar képezni.

Milyen legyen hát a jó néptanító? Attól a felelettől, melyet erre a kérdésre adunk, függ a képzés módjának a berendezése.

Meg kell itt közbevetően jegyezni, hogy elmélkedésem köréből ezuttal kirekesztem mindazt, amit a néptanító erkölcsi személyiségének szoktak nevezni. Nem mintha legfontosabbnak nem tartanám; hanem mert az itt szóba jöhető feladatok kifejtése nem fér el egy közgyűlési előadás keretében, s mert a nevelői személyiség nemcsak a néptanítónak, hanem minden tanítónak, tanárnak és nevelőnek a kelléke. Ezt semmiféle szervezet, tanterv vagy utasítás nem adhatja meg, s hiányát semmiféle hivatalos rendszabály nem pótolhatja. Összefügg minden nevelői tevékenység művészi voltával; azokkal az intuitív és szuggesztív hatásokkal, melyek a lélek mélységéből erednek s a lelkek mélységéig érnek; melyek megmérhetetlenek, kiszámíthatatlanok, ellenőrizhetetlenek, szabályozhatatlanok. Minden igazi tanító a maga személyiségénél fogva teremtő és alakító munkát végez, s azokat is teremtő és

alakító munkára készíti, kik hatását érzik. De mindezek nehéz és szövevényes problémák, melyeknek megvilágítására ez a mai elmefuttatásom nem alkalmas. Most csak a néptanító értelmiségéről, intézményszerűen biztosítható ismereteiről akarok értekezni.

Ha tehát ebből a szempontból teszem fel magamnak újból a kérdést, hogy milyen legyen a jó néptanító, azt felelem, hogy mindenekelőtt legyen művelt ember s ne félművelt ember. Művelt embernek pedig intellektuális szempontból nem azt nevezem, aki egy terjedelmes ismeretanyagot képes befogadni, hanem aki azt, amit tud, (ha materiális tekintetben kevesebb is) egységben látja, részeit egybe tudja kapcsolni, egymásra tudja vonatkoztatni, magasabb szempontok uralma alá tudja helyezni. Nem pusztá konglomerátuma az ismereteknek, hanem belső összefüggések és szervezettségök teszi a műveltséget. Ebből a — gondolom — cáfolhatatlan igazságból tárgyamra nézve azt az egyedül lehetséges következtetést vonom le, hogy a tanítóképző ugynevezett közműveltségi tárgyainak anyagát, mely jelenleg szerfölött tarka és sokféle, és aránylag kevés időre van összehőtömörítve, egyrészt megfelelő asszociálások útján egyszerűsíteni kellene, másrészt feldolgozásának a mostaninál több időt kellene juttatni. Amit a mostani képzés általános részében leginkább hibázatok (s e részben nem állok egyedül), az ismereteknek ama felszínessége, mely a sokféle és nagymennyiségű művelődési anyag kényszerült recipiálásának szokott következése lenni. Azt szeretném, hogy a növendékek az egyes ismeretkörökbe jobban elmélyedhessenek. A mostani tanulás nagyobbára csak kompendiózus tanulás. Ez a kivonatos tanulás fárasztja és tompítja a szellemet; az emlékezetet veszi igénybe az értelem rovására; az elmét adatok és nevek gépies megjegyzésére s nem a fogalmak átértésére készíti; a szellemi energiát nem fokozza, hanem ernyeszti; a finomabb gondolkodást lehetetlenné teszi.

Habár a most kiadott Utasítások nem fukarkodnak intelmekkel, melyeknek megszivvelése enyhítheti a bajt, de teljes orvoslása felfogásom szerint másképen nem történhetik, mint ha a közműveltségi tárgyak tanítását időben különválasztjuk a tényleges pedagógiai képzéstől. Ez nem annyit jelent, hogy amazokat a népiskolára való vonatkozások figyelembe vétele nélkül tanítsuk, hanem annyit, hogy a képzés e két ágának egymást nem szabad akadályoznia. A két feladat: a műveltség gyarapítása és a pedagógiai kiképzés — minden összefüggések mellett is — csak különként oldható meg sikeresen, mert mindegyik külön-külön a növendék

egész figyelmét és teljes erejét követeli meg. Mihelyt e kétféle teendőt a képzés minden pontján elejétől végig összekeverjük, annak a veszedelemnek nézünk eléje, hogy sem az egyiket, sem a másikat becsületesen el nem végezhetjük, s a növendék figyelmének széjjelszóródását s a gondolatkörök káros széjjelmálását meg nem akadályozhatjuk.

Jól tudom, hogy e megoldásnak vannak ellenzői, s ismerem érveléseiket. De meggyőződésem szerint a képzés helyesen mégis csak úgy alakulhatna, ha az általános képzést, mindig a népiskolára való vonatkozásaiban és a gyakorló iskolai tanítás állandó megfigyelése mellett, az évek bizonyos számában megadnók, s csak ezután következnek betetőzésül a jelöltek rendszeres elméleti és gyakorlati pedagógiai kiképzése. Ily módon a közműveltségi tárgyak anyagába való elmélyedés föltétlenül biztosíthatnák, de egyuttal a tulajdonképeni pedagógiai kiképzés is intenzivebbé tétetnék. Methodikus szempontból is ezt a sorrendet, a feladatoknak ilyenmű szukcessziv elrendezését látom természetesnek: a pedagógiai képzés gazdag szubstrátumot, mintegy szemléleti anyagot nyerne, melyre szilárdul építhetne. Hogy ez milyen fontos, nem kell hangsúlyoznom. Így válnék az intézmény igazán szakiskolává. Mert amikor a tanítóképzőnek szakiskolai minősítése forog szóban, részemről első sorban mindig a pedagógiai képzésre gondolok. Ez az igazi hivatásszerű vonása a jó néptanító készülségének: ne csak művelt ember legyen, hanem legyen elméletileg és gyakorlatilag jól képzett pedagógus. A képzésnek ezt az oldalát is a mostaninál nagyobb mértékben kell hangsúlyozni; ezt is tőlünk telhetően erősítenünk és fejlesztenünk kell.

Gondoljuk csak meg, hogy miképen folyik ez a pedagógiai képzés a mostani szervezet és tanterv alapján? A 14—15 éves növendék test- és élettant tanul, mielőtt a természettudományokkal foglalkozott volna. A 15—16 éves növendék pszichológiát tanul, ami a legelemibb és leggyakorlatibb módszerek alkalmazása mellett is fölötte kockázatos vállalkozás. Legalább én annak tartom. E véleményemben helyszini tapasztalatok is megerősítettek az ország több képzőintézetében. Még a középiskolai tanárjelöltek pszichológiai ismeretei is, melyeket a tanári pedagógiai vizsgálatokon tanúsítanak, igen sokszor át nem értett ismeretek, jöllehet a jelöltek 23—24 éves fiatal emberek, akik a középiskola utolsó osztályában és az egyetemen is tanultak lélektant. Mit kívánhatunk 15—16 éves ifjaktól? Pedig ujabban még azt is megkívánjuk tőlök, hogy módszeres

gyermektanulmányokat végezzenek; ők, akik csak az imént lépték át a gyermektanulmányok korhatárát, a pubertást. Ez a fiatalságuk látszólag kedvez ugyan a gyermekmegfigyelésnek, mert könnyebben tudják magukat beleképzelni a gyermek lelki világába; viszont azonban megfigyelésökből a kellő tudatosság hiányzik; hiszen még önmagukat se tudják megfigyelni, igazi lelki élményeik alig voltak, s elméleti szempontjaik sincsenek, melyek megfigyeléseiknek a sablon-szerűsége felülemelkedő értéket adhatnának. Mindezzel semmit sem akarok levonni azoknak a férfiaknak érdemeiből, kik e téren buzgókodnak, de fáradozásaikat a mostani keretek közt valóban eredményeseknek nem tarthatom. A jelzettem, s nagyon szembeszökő anachronizmusokhoz járul még egy baj. A pszichológiai tanulmányt állandóan a tanításra kellene vonatkoztatni, azaz: a tanításból kellene az összes példákat meríteni és a gyakorlati tanításra kellene a tanultakat állandóan alkalmazni; a tanítást azonban a növendékek még alig ismerik s e korban tudatosan nem is ismerhetik. Következik a harmadik év pedagógiai tanulmánya. A művelődési anyag kiszemeléséről, elrendezéséről és feldolgozásáról kell elméleti ismereteket szerezniök, s még magát az anyagot sem vették egészen birtokba a tanítóképző mértéke szerint. Csupa hysteron-proteron, hárhova tekintünk. A neveléstörténetnek a negyedik évben ma már több idő jutott, de ez is kevés, ha életrajzokat és elkoptatott mondásokat nem akarunk tanítani, hanem az elvek és elméletek fejlődését akarjuk bár csak röviden megismertetni. Mindezt helyesen csakis olvasmányokra lehet alapítani, melyekre most vajmi kevés idő jut. Ami végül a gyakorlati tanítást illeti, egyrészt a jelöltek túlságosan fiatal életkora az, mely ezeknek a mostani mederben haladó gyakorlatoknak értékét szerintem tetemesen csorbítja, másrészt az a körülmény, hogy a tantárgyak sokféleségéből eredő kimerültség a tanítói eljárás beható átgondolását fölötte megnehezíti.

Azt az új szervezést azonban, mely lelki szemem előtt lebeg, a mai négy esztendő keretében lehetetlen megoldani. Ugy képelem, hogy a tanítóképző első tagozata négy éves, a második két éves lehetne. A pedagógiai kiképzés feladatai, melyek első sorban érdekelnek, erre a két esztendőre a lehető legjobban volnának megszűrhetők. Nem akarok itt tantervet adni, csak hozzávetőleg kísérem meg az új berendezés képét megalkotni. Ugy képelem, hogy a jelölt az első félévben alapos test- és élettani tanításban részesülne, mely a megelőző természettudományi (biológiai és chemiai)

anyaghoz kapcsolódhatnék. A második félévben az általános és gyermekpszichológia tanairól, a gyermektanulmányozás módjairól nyerhetne a mostaniaknál sokkal alaposabb ismereteket a 18 éves növendék. A harmadik félév tárgya volna a pedagógia és módszertan, továbbá (a gyakorlati pedagógiával szerves összefüggésben) az iskolai szervezet; a negyedik félévben a pedagógia története. Mind a négy féléven át tervszerűen vezetett olvasmány folynék: pedagógiai klasszikusok olvasása, újabb pedagógiai művek tanulmányozása. Ugyancsak ebben a két esztendőben folynék a gyakorlati tanítás, melyre a mostaninál több idő és alkalom nyílnék, s melynek döntő jelentőségét e körben felesleges kiemelni. Hiszen végeredményben ettől függ minden, aminthogy tantervünk is ezt tekinti a képző legfontosabb feladatának, amidőn kimondja, hogy ezt a célt kell szolgálnia a tanítóképző egész munkásságának.

Önként értődik, hogy ezen sajátlagos pedagógiai kiképzés mellett és vele párhuzamosan tovább folynék azoknak a már előzőleg megkezdett tárgyaknak a tanítása, melyeknek természete a megszakítást nem tűri meg. Ilyenek: a vallástan, ének, zene, rajzolás, kézimunka, testgyakorlás; valamint ebben a két esztendőben mehetne végbe a leendő néptanító szociális kiképzése kapcsolatban a gazdaságtannal és esetleg a neveléstörténettel.

Ehhez a körvonalaiban ismertetett tanulmányi szervezethez alkalmazkodhatnék a tanítóképesítés is. Az első tagozat végén a tanulók a közműveltségi anyagból tennének vizsgálatot, de nem az összes tantárgykból, hanem csak a magyar nyelvből és irodalomból, a magyar történetből, a természettanból és mennyiségtanból; a második tagozat végén tennék le az elméleti és gyakorlati pedagógiai vizsgálatot.

A tanítóképzés és képesítés újjászervezéséhez kellene járulnia a tanítóképző-intézeti tanárképzés reformjának is, melyre most nem térek ki; csak kifejezem azt a hitemet, hogy a tanárképzés súlypontjának az egyetemre kell esnie, mellyel a tudományos képzés szempontjából más intézmény, bármily tökéletes volna is, nem versenyezhetik.

Jól tudom, hogy ha nem is egészen azonos módon, de az ismertetett berendezéshez hasonlóan van szervezve a porosz és szász tanítóképzés. Semmi okunk se volna restelkednünk, ha tanítóképzésünket a hazai viszonyok szemmel tartásával a német példa hatása alatt fejlesztenők tovább. Nincs európai állam, mely ez idő szerint vetekedhetnék a német rendszerű tanítóképzéssel. E képzés

gyümölcsei ismeretese. A német tanító nemcsak azért érdemli meg a becsülést, mert — mint mondják — ő nyerte meg a sedáni és sadowai csatákat, hanem mert valóban művelt, kötelességtudó és mesterségéhez jól értő néptanító s nemzetnevelő. A német népoktatás methodikájának óriási irodalma, melyben a tanítóknak oly nagy részök van, világos bizonyítéka annak, mennyi közöttük az elméletileg és gyakorlatilag kitűnően képzett egyén. A francia tanítóképzés, dacára Buisson törekvéseinek, távolról sem érte el a németnek színvonalát, s ami nagy baj, már jó ideje politikai célokra áll szolgálatában. A francia néptanító ma nem annyira kulturapostol, mint politikai szerv, a kormány exponense, akinek első sorban az a feladata, hogy végletes kormányzati irányzatoknak csináljon propagandát, s az ugynevezett köztársasági morált hirdesse és terjessze. Anglia népoktatása csak a múlt század utolsó tizedeiben kezdett törvényes alapon rendezkedni; a tanítóképzés ma is vegyes rendszerű és nagyon különböző eredményű; az elméleti pedagógiai képzésnek alig van huszonöt esztendő múltja és csak néhány lusztrummal ezelőtt fedezték fel az angolok Herbartot és Zillert, akinek a népoktatás methodikája oly sokat köszönhet.

Amit elmondottam, tisztelt közgyűlés, sem máról-holnapra, sem a közel jövőben nem valósítható meg. Nemcsak új törvény, nemcsak sok pénz, hanem nagy szellemi előkészület is kellene hozzá. Magyarország közművelődési viszonyainak az egész vonalon kedvezőbbben kellene alakulniok, egész kulturánk színvonalának fel kellene emelkednie, összes gazdasági állapotainknak tetemesen meg kellene javulniok, hogy ily gyökeres reformnak sorját ejthessük. Sőt, ha törvénybe iktatnók is, csak igen hosszú időre szóló munkaprogramm pontos végrehajtásával, nemzedékek megfeszített tevékenységével volna megvalósítható.

Most egyelőre legsürgősebb teendők az új Utasítások szellemének az életbe való átültetése. De amíg ebben a szép és méltó feladatban buzgólkodunk, figyeljünk néha-napján a jövő zenéjére is. Csak így menekedhetünk az önelégültségtől, melyet mindenütt, ahol szellemi élet van, a legnagyobb veszedelemnek tartok.

A pedagógia tanítása.

(Szaktanácskozási javaslat.)

I. Az anyag kiválasztása és elosztása az évfolyamokban.

A tanítóképző-intézeti tanterv a III. osztályba helyezi a tulajdonképeni pedagógiai anyagot. Előkészítésül veszi az első két osztályban az élettant és lélektant, az utolsó évben pedig a nevelés történetét. Tanítási gyakorlatok a két felső osztályban vannak. Ehhez a kerethez alkalmazkodunk, midőn a következőkben a pedagógiai anyag elrendezésére példát közlünk. *a)* Az ember életfolyamatainak s lelki jelenségeinek ismerete és bevezetés a logika, etika és esztetika elemeibe. Neveléstan és oktatástan és a fontosabb iskolaszervezetek és törvények ismerete. A nevelés és a hazai kultúra fejlődésének vázolója alapján a mai pedagógiai gondolkodás megismerése. Iskola-egészségtan. *b)* A népiskola belső életének és munkájának gyakorlati megismerése és az egyes osztályok tanításának gyakorlása.

I. osztály.

a) Pedagógia. A mozgás és az anyagfogalom élettana. A növekedés. A beszélőszerv. Az idegrendszer és az érzékszervek élettana, az érzéki érzetek.¹⁾

b) Közműveltségi tárgyak. A magyar nyelv, földrajz, számtan és mértan, növénytan és állattan, gazdaságtan, kézimunka és torna tanításában az egyes metodikai egységek népiskolai anyagát kijelöljük. A biológiai és gazdasági gyakorlatoknál a népiskola felszerelését is tekintetbe vesszük. Kerekded tanításainkkal a növendék formáérzékét növeljük s felkeltjük figyelmét a tanítás mesterségére.

c) Gyakorló iskola. A növendékek naponként, egyenként, betűrendben ellátogatnak a gyakorló iskolába s itt szemlélik a népiskola életét és a gyakorló iskola vezetőjének munkáját. Az *a)* és *b)* tényező hatása alatt gazdagodó szempontjuk szerint megfigyeléseket végeznek.

II. osztály.

a) Pedagógia. *α)* Az érzetek és a szemlélet, a képzetek, az emlékezet, a képzelet, a tudat s a figyelem, a gondolkodás, a nyelv. Az érzelem és az akarat. Abnormitások. *β)* A gyermek testi és lelki fejlődésének korszakai. Az egyes lelki működések kifejlődése. *γ)*

¹⁾ Az érzéki érzetek a tanterv részletes felsorolásában a II. oszt. anyagában vannak, azonban tapasztalásom szerint az érzékszervek élettanával szorosan kapcsolhatóak és az I. osztályban elvégezhetőek, miáltal a II. osztályban időt nyerünk.

Az értékelés az igaz, szép és jó szempontjából. A logika elemei vázlatosan és a módszertan, az etika és esztetika vázlata.¹⁾

b) Közműveltségi tárgyak. α) A népiskolai szépirás anyagának módszeres feldolgozása, szépirásminták és vezérkönyvek ismertetései β) A magyar nyelv, történelem, földrajz, számtan és mértan, állattan és növénytan, gazdaságtan, kézimunka és torna tanításában az egyes metodikai egységek népiskolai anyagát kijelöljük. A biológiai és gazdasági gyakorlatokban népiskolai gyűjteményeket állítunk össze. Minden tanításunk pedagógiai szempontból a növendék immanens tapasztalatszerzésének alapjául szolgál.

c) Gyakorló iskola. A növendékeket úgy, mint az első évfolyamon, gyakorló iskolai látogatásra beosztjuk. Az iskolai életet s a gyakorló iskola vezetőjének munkáját most már tudatosabban figyelik, tanulmányozzák a szertárakat s az iskola felszerelését. Adatokat gyűjtenek lélektani s gyermektanulmányi ismereteik megvilágítására.

III. osztály.

a) Pedagógia. α) A nevelés célja filozófikus (logikai, etikai és esztetikai értékelés) és szociális (éleletsükségletek) szempontból. A személyiség. A nevelés tényezői. A magyar közoktatásügy szervezete. A népoktatás múltja és a mai népiskola. A népiskola feladata. A népiskolai tanuló egyénisége. Abnormális gyermekek. A népiskolai nevelés (erkölcsi-, esztetikai-, technikai-, értelmi- és testi nevelés). A nevelés eszközei. Oktatástan (tanterv, módszer, tanmenet, tanítás és tanulás, alkotás, munka). Módszertan (a népiskolai egyes tárgyak módszerének történelmi kialakulása, logikai megalapozása és pszichológiai okadatolása, valamint a gyakorló iskolai megfigyelések és mintatanítások útján való szemléltetése.²⁾ Magyar nyelv tanítása nem magyar tannyelvű iskolában. Az iskola felügyelete és igazgatása; területe, épülete, beosztása és felszerelése. A tanító személyisége, hivatalos és társadalmi kötelességei és jogai. A továbbképzés. β) Az írás, olvasás, beszédértelem gyakorlatok és számtan anyagának módszeres feldolgozása.³⁾

b) Közműveltségi tárgyak. α) A magyar nyelv és irodalom,

1) γ. pont látszólag nincs benne a tantervben, azonban implicite benne látjuk s in petto lévén kifejtjük belőle, mert az a meggyőződésünk, hogy a következőkben szükségünk lesz rá.

2) A módszertan tanításának szerves kiegészítője a szaktanárok munkája (I. II. 10 p.).

3) Ezt a gyakorlati tanításokra szánt heti két órában a gyakorlóiskola vezetőjének mintatanításai alapján tanítjuk s a növendékek gyakorolják is.

a történet, a földrajz, a számtan és mértan, a természetrajz és kémia, a gazdaságtan és a torna népiskolai tantervének ismertetése és értelmezése. Vezérkönyvek, jelesebb tankönyvek és segédkönyvek tanulmányozása. Pedagógiai szempontból fontos, hogy az egyes tárgyakban áttekintő ismeretet nyerjenek a növendékek. Természet-tudományokból pl. a természet szemléletéről, rendszeréről, bölcseléről, művészi felfogásáról és törvényeiről is legyen fogalmuk.

β) A kémia-ásványtan és kézimunka népiskolai anyagának kijelölése.

c) Gyakorló iskola. α) A növendékek úgy, mint a két alsó osztályban, hospitálnak a gyakorló iskolában s a neveléstannal és módszertannal kapcsolatban tapasztalatokat gyűjtenek. Ezeket a tanításban felhasználjuk. β) A módszer szemléltetésére a gyakorló iskola vezetője, az egyes szaktanárok és a pedagógia tanára a gyakorló iskolában bemutató tanításokat tartanak. γ) A növendékek az olvasás, írás, beszédértelem gyakorlatok és számtan köréből kijelölt tételeket dolgoznak fel s gyakorolják a tanítást. A tanításon jelen van a pedagógia tanára s a gyakorló iskola vezetője. δ) Kirándulás. A növendékek valamely magyar ajk-u newiskolában szemlélik a magyar nyelv tanítását.

IV. osztály.

a) Pedagógia. α) A pedagógia történetének vázlata a XIX. századig, tekintettel a magyar kultúra fejlődésére. A XIX. század mozgalmái az elméleti pedagógia (psychologisták, logisták, szociális nevelés, erkölcsi nevelés, személyiség, stb.), a didaktika és metodika (kísérleti didaktika, rajz-, és munkatanítás, énektanítás, természet-tudományok, tornatanítás stb.) és iskolaszervezés terén. Az iskolával kapcsolatos szociális intézmények. Gyógypedagógia, kiseddóvás, javítóintézetek, gyermekvédelem és gyermekbiróság, szabad oktatás stb. β) Iskola egészségügy.¹⁾

b) Közműveltségi tárgyak. Az alkotmánytan, a fizika, az ének és a rajz népiskolai tantervének és utasításainak értelmezése. Jobb vezérkönyvek, tankönyvek és segédkönyvek ismertetése és tanulmányozása.

c) Gyakorló iskola. α) Hospitálás mint az alsó osztályokban. A növendékek megismerkednek a népiskola belső berendezésével, ügykezelésével. β) A szaktanárok bemutató tanítása s azok értelmezése. A pedagógia tanárának a bemutató tanításokhoz fűzött

¹⁾ Különösen akkor támogatja a pedagógiát, ha a pedagógia tanára, vagy a pedagógiai érzékű iskola-orvos tanítja.

magyarázata erősíti a növendékek tudatos eljárását. γ) A növendékek az összes tárgyból $1/2$ óras próbatanítást, majd több órás folytatólagos tanítást mutatnak be. A tanításon jelen van a pedagógia tanára, a gyakorló iskola vezetője s az érdekelt szaktanár. δ) A koncentráció biztosítására minden héten előre ismertetendő a gyakorló iskola jövő heti tanmenete. ϵ) Alkalom szerint demonstrációk tarthatók újabb módszerek ismertetésére.

d) Kirándulás. Iskolák s pedagógiai intézmények látogatása.¹⁾

II. A tanítás módszere.

A tanítás módját nem tudjuk egységes elvek szerint megállapítani, mert pedagógiánk nem normatív rendszer, melynek minden területét spekulációval világíthatnók meg, sem kísérleti tudomány, mely a tények mérésével és matematikai viszonyok felállításával vezet kielégítő eredményekre. Tapasztalatból vont egyoldalú s indokolatlan tények közlése, vagy gyakorlati fogások mechanikus gyakoroltatása sem lehet feladatunk. Legbiztosabban úgy találjuk meg az igaz módszert, ha a tantervi anyag természetét vizsgáljuk, növendékeinket megismerjük s e két tényezőt legjobb képességünk szerint összhangban tartjuk, míg eszményi célunkat — a tanítói személyiség nevelését — elértük.

A következőkben több metodikai szempontot érintünk, anélkül, hogy rendszerességre törekednénk.

1. *A növendékek megismerése.* Minden tanár, ha rendes helyén ül a növendék, nevén tudja szólítani. Olyan tanár is van, aki könyv nélkül tudná osztályozni növendékeit. De már az ritkaság, hogy valaki érdeklődjék tanítványai multja, testi és lelki fejlődése, képességei, érdeklődési köre, intelligenciája, jelleme, munkabírása, szociális viszonyai stb. iránt.²⁾ Pedig ezen körülmények ismerete fontos tájé-

1) A pedagógiai gondolkodás neveléséhez s az egységes vezetéshez szükséges, hogy az elméleti pedagógia minden ágát a pedagógia tanára tanítsa, aki egyszersmind a gyakorló iskolai foglalkozások vezetője. A szaktanárok a népiskolai vonatkozásokat, a gyakorló iskola vezetője a gyakorló iskola munkarendjét a pedagógia tanárának meghallgatásával s a vele folytatott eszmecsere alapján állapítsa meg. A pedagógiai szakképzés minden szála a pedagógia tanárának kezében találkozik.

2) Mennyivel többet érne a mai anyakönyveknél ilyen pedagógiai szempontból szerkesztett törzskönyv, melyben személyi adatok, a növendék testi és lelki fejlettsége, végzett tanulmányai és az intézetben töltött évek élettani, lélektani, erkölcsi és tanulmányi változásai és eredményei volnának bejegyezve. A fejlepon lehetne a fényképe az első év elejéről és az utolsó év végéről.

koztatónk lehetne a tanításban, nevelésben s a növendék elbírálásában. Ha még nem érzi minden tanár e tanulmány szükségét — pedig a matematika tanításában csak oly szükséges, mint a tornánál vagy bármely tárgynál — legalább a pedagógia tanára járjon elől jó példával, mert ő e gondolatkörben él, s ezt megkívánja a leendő tanítótól is. Többet ér a legszebb elméleti fejtegetésnél itt is a tett.

2. *A pedagógiai tapintat és az önkritika.* Két kiváló tanítói erény, melyet csak a jó példa erősíthet meg a növendék lelkében. A pedagógia tanításában gyakran kell bonyolult tételeket, intuitív módon a növendékek fejlettségéhez való alkalmazkodással megoldanunk. Ilyenkor fejtsünk ki kérlelhetetlen önkritikát, mikor tanítás után keressük, hogy invenciónk megfelelő eszközt választott-e, avagy van-e egyáltalában invenciónk s nem tévedtünk-e megszokásból merev sablonba.

3. *Pedagógiai rendszer.* A tanítóképzőben ugyan nem tanítunk rendszeres pedagógiát, végső célunk sem tudományos rendszer, hanem világos áttekintés adása az összes ismeretekről. Mégis szükséges, hogy a pedagógia tanárának lelkében kikristályosodott rendszer éljen, mely minden szavának erőteljes háttérrel, minden cselekvésének okadatolást, munkájának célszerűséget, haladásának erőt, önképzésének és alkotásainak következetességet és értéket kölcsönöz. E rendszer folyton tökéletesedjék, amint a tanár tudása gyarapodik s élettapasztalata sokszorozódik. A rendszer általánosabb szempontja meg fogja óvni a tanárt kicsinyes, lényegtelen dolgok túlzott hangsúlyozásától, a konkrét, egyes esethez való tapadástól s fel fogja emelni növendékei fölé, kik elismerik értékét, tisztelik és szeretik személyét.

4. *Tanításunk mintául szolgáljon a növendéknek,* de nem abban, hogy mindig ugyanazon keret sablonos kitöltése, hanem legyen kerekded, befejezett, logikusan felépített, a növendékek fejlettségéhez mért, lüktető életteljességgel áthatott, intuitióban gazdag és valósítsa meg kitűzött célját. Ily tanítások oltják növendékeink elkébe azon dispoziciók sorozatát, melyekből a tanítói képességek csiráznak.

5. *A szemléltetés.* Legértékesebb a való élet szemlélete, amint a csillagos égről és zúgó patakról a valóság szemlélésekor van legtisztább képem, úgy a pedagógia legértékesebb szemléleteit az eleven népiskolában szerezzük. A tanítás módját, a fegyelmezés eszközeit, a tanítói kvalitásokat, a gyermek testét és lelkét, az

iskola felszerelését itt szemléljük legtöbb haszonnal. Menjünk minél többet a gyakorló iskolába s csak ha szétbontjuk a testet, hogy részleteiben megismerjük, ha egyetlen lelkijelenséget elvonással vizsgálunk, csak ha a népiskolai-módszer elveit értelmezzük, vonuljunk vissza a tanterembe. Itt támogatnak készítmények, nagyítók és képek, színes rajzok és sémák. Ha a jelenségek feltételei mesterségesen is összeállíthatók, kísérletezünk. A kísérletből következtetést vonunk. Problemákat és feladatokat válogatunk az anyagból, példákat fejtegetünk, táblázatokat állítunk össze, olvasunk, gesztikulálunk és deklamálunk.

6. *Alkotás.* Az iskolai anyag folytonos szaporodásával az a veszély fenyeget, hogy az ismeretek konglomerátja betölti a növendék tudatát anélkül, hogy a részletek szervesen egymásba illeszkednének s az egésznek összetartó kerete volna. Ezért ma az átlag embernek mechanikus az észjárása s a tanító is sablonok szerint végzi munkáját. Szoktassuk növendékeinket az appercipiáló szemlélethez s az önmegfigyeléshez, melyek majd a gyermekek s embertársaik megfigyelésére vezetnek. Tanítsuk meg őket a kitűzött problémák megoldására, példák értelmezésére, kísérletek eredményeinek levonására, kútforrások hasznos olvasására. Ha egyszer megizlelték a megismerés örömét, az igazság felkutatására vágy ébred lelkükben, gondolkoznak és dolgoznak. Munkájuk meghozza nemsokára az alkotás örömeit, maguk állítanak fel példákat valamely jelenség megvilágítására, maguk készítenek sémát valamely bonyolult folyamat egyszerű ábrázolásához, maguk találnak ki új kísérleti berendezéseket, sőt eszközöket, írásban oldanak meg egész gondolatláncolatokat s egyes tételek összefüggő előadására törek-szenek. Tanulmányuk ezentúl nem szolgai reprodukció, hanem egyéni alkotás.

Aki megtanul alkotni tanuló éveiben, mester lesz férfi korában; aki mindig csak mechanikusan dolgozik, napszámos marad örökre.

7. *Kapcsolatok.* A növendék tanulmányait és élettapasztalatait minden lépésnél kapcsoljuk egészszé s a következő lépésnél használjuk fel. A közműveltségi tárgyakban gazdagodó tudás és növekvő alaki készségek, a gyakorló iskolában szerzett immanens tapasztalatok s tervszerű megfigyelések eredményei, az élet sikerei és akadályai az öntudatos, gondolkozni és okulni tudó növendék lelkét emelik. Az emelkedéssel a látókör tágul, új és új területek lépnek fel, melyek utjai azonban mindig az ismerős tájakról vezetnek kifelé. Ha a növendék lelke egyes területeken szívesebben időzik

és nem feledkeznek ott, míg a kivezető utak teljesen elvesznek, hanem mindig visszakiváncoszik szellemi országának kilátójára. Így megszlik a tevékenység az egész terület szemlélete s egyesmezők tanulmányozása közt s e korrelatív viszonyban levő két munka támogatja egymást. Akinek lelkében eleven a korreláció a szellemi munkakészség és a szellemi tőke között, az minden újat a régihez illeszt és folyton fejlődik. A kapcsolás és a korreláció törvénye taníthat meg a mértékletes haladásra, a bölcs visszatekintésre és ismétlésre.

8. *A tanítás módszere az egyes osztályokban különös tekintettel a szemléltetésre és a kísérletekre.*

I. osztály. Az anyagot a természettudományok immár kialakult módszere szerint tanítjuk.

Szemléltetés. Felnőtt és gyermek csontváza, szétszedhető koponya, borjuláb, szétfűrészelt, mésztelenített és égetett csont; csont- és csontvelő mikroszkópi metszete. Izmok megjelölése élőtesten, fej-, törzs, kar- és lábizom minta. Izmok működése. Végtagok mérése összehuzott s elernyedtt izomzattal. Mikroszkópi készítmények izomszövetekből. Emberi belső szervek mintája. Nyulboncolás, koponya tejfogakkal és állandó fogakkal. Emésztési kísérletek. Mikroszkópi készítmények bélcsatornából, mirigyekből és vérképző szervekből. Borjusziv boncolása, békasziv, aranyhal vékeringése, vér és szív mikroszkópi vizsgálata. Oxydált és desoxydált vér, megalvadt vér, fibrin és defibrinálás. Érlökés és légzőmozgások leírása szfigmográf, illetőleg pneumográf segítségével a kimografionon, borjutüdő, spirométer, orvosi hőmérő. A mellkas mozgásai (csontváz). Állati vese, mikroszkópi készítmények a veséből, bőrből s bőrképletekből. Gége minta. Hangadás. Növekedési görbék (hosszúság és súly görbéje), súly, magasság, koponya- és mellmérések; arányok megállapítása.

Ember- vagy borjuagyvelő boncolása, kisebb gerinces idegrendszere. Mikroszkópi készítmények az agyvelőből, gerincvelőből és idegekből. Az idegek mechanikai és kémiai uton való izgatása békán. Reflexmozgások lefejezett békán. Ökörszem boncolása, szem és fül utánzata, mikroszkópi készítmények. Neuronok s idegpályák vázlatos rajzai. Táblázatok a táplálék kémiai összetételével s energiaértékével. Színes rajzok.

Kísérletek.¹⁾ Kinematométerrel, kéregpapirtenyérrel, esztézió-

¹⁾ A kísérlet ismételhető és variálható s így a megfigyelt tények valószínűsége folyton növekszik, egyes jelenségek izolálhatók, ez által idegen hatást kizárunk s így tapasztalati uton jutunk az igazsághoz.

méterrel, haj- és hősztéziométerrel, különböző alaku tárgyakkal, vakok abc-jével. Jellemző szagu anyagokkal, a négy fő iz oldataival. Skála szerint hangolt pálcikákkal, határhangvillákkal és Galton sippal, tolószervezetes hangvillán s zongorán rezonátorral, hangingával, óraketyegéssel. Világossági skála, színoktaéder, szinpörgettyű; periméter, Mariotte-féle kísérlet, stroboszkóp, szinkontraszt, utókép készülék, szemmértékmérő, szemüvegek, látásvizsgáló táblák és mélység látásához való készülék használata.

Cselekvés. Csontégetés, méasztelenítés, boncolás, mikroszkópi készítmények készítése, vizsgálata, rajzolása, diarium és vázlatok készítése. Testmérések, egyszerű kísérleti berendezések tervezése, gyakorló iskolai tapasztalatok feldolgozása.

II. osztály. A lélek bonyolultabb jelenségeinek megismeréséhez a természettudományi módszer egyedül nem elegendő. A kísérletet itt óvatosan használjuk, hogy növendékeink megértsék s maguk le tudják vonni az eredményt. Itt már nem mellőzhetjük a spekulatív gondolkozást sem.

Szemléltetés. Példák, élmények, történetek, irodalmi alkotások magyarázata. Klasszikus következtetéseken, tudományos értekezéseken, műalkotásokon, nemes cselekedeteken a logikai, etikai és esztetikai fogalmak illusztrálása. Rövid sémák, táblázatok, vázlatok a gondolkozásmenet rögzítésére. Kísérleti eredmények grafikonjainak s fontosabb, de itt nem végezhető kísérletek rajzon való szemléltetése. Abnormálisok szemlélete.

Kísérletek.¹⁾ Az érzetek általános tulajdonságai az I. osztályban felsorolt kísérletek alapján. Érzéki csalódások. A képzetek élénksége, a képzetek kapcsolata, a gyermek képzetköre. Emlékezési és tanulási kísérletek. Az asszimiláció jelenségei. A figyelem felkeltésére és hullámszására, területére és kifejező mozgásaira vonatkozó kísérletek. Az appercepció. Fáradtságmérés. Az érzéki, értelmi és esztetikai érzelmekre irányuló alapkísérletek. Az érzelmek testi kifejező mozgásai. Reakciós kísérletek. A lefejezett békán a reflex mozgások bemutatása.

Cselekvés. Önmegfigyelés és mások, különösen a gyermekek (gyakorló iskola) megfigyelése. Példák keresése, vagy bonyolultabb

¹⁾ A kísérleti eszközöket mindenki szabadon választhassa. A budapesti intézetekben együttesen meglegyenek a fontosabb újabb eszközök, hogy módjában álljon mindenkinek, mielőtt rendel valamely műszert, azt megismerni. A szülőj órán egyszerű eszközöket a fiuk maguk is csináljanak.

lelki folyamatok szétbontása. Következtetések, felosztások, bizonyítások és meghatározások, kutatási módszerek megvilágítása eddigi tanulmányukból vett példákkal. A gyermekek lelki életének, s egyes lelki jelenségeknek értelmezése és szakszerű magyarázata. Önálló kísérletezések, különösen eszközök nélkül végezhető kísérletek tudatos alkalmazása s az eredmények feldolgozása. A gyermekek test és lelki fejlődésének korszakait a gyakorló iskolai látogatások alkalmával végzett megfigyelések és kísérletek, mérések eredményeinek felhasználásával állapítjuk meg.

III. osztály. Ezen osztály tanításának sikere is kiváló mértékben a tapasztalati alap szilárdságától függ.

Szemléltetés. Tanterv és utasítások, tanmenet és órarend, a népiskolai rendes tanítások, tanárok mintatanításainak, a népiskola hivatalos irományoknak, az iskola berendezésének és felszerelésének, az eszközök használatának, a fegyelmezés módjainak szemlélete. A gyermek egyéniségére s a szellemi munkára vonatkozó kísérleti eredmények bemutatása. A szemlélőképeség fejlesztése és az olvasás, az írás, a helyesírás, fogalmazás, számolás, rajzolás, munka helyes tanítására vonatkozó didaktikai kísérletek berendezése. Nem magyar tannyelvű iskola megtekintése.

Kísérletek és cselekvés. Egyéniségvizsgálat, jellemlapok szerkesztése, kész jellemlapok kitöltése, tanítási vázlatok és tervezetek kidolgozása, tanmenet készítése és népiskolai hivatalos iratok szerkesztése. Népiskolai vezérkönyvek és kézikönyvek áttanulmányozása. Tanítások a gyakorló iskolában, a tanítások bírálása, a tanítás és bírálat alapján általános igazságok elvonása. Egyes tételek önálló kidolgozása.

IV. osztály. Az utolsó évfolyamban a szemléleti és kísérleti tanulmány mellett a kútforrásokon és olvasmányokon alapuló történelmi módszer lép előtérbe. A pedagógiai gondolkodás fejlődését a hazai kultúrtörténet felhasználásával s arra való utalással a rendelkezésünkre álló irodalom olvastatásával tanítsuk. A legújabb pedagógiai mozgalmak s bevezetés az utolsó évek pedagógiai irodalmába s a növendékek nevelése az értelmes olvasásra párhuzamosan halad. A pedagógiai intézmények megismerése tapasztalati úton lehet csak gyümölcsöző. Félórás és folytatólagos tanítások gyakorlása, a gyakorló iskola köv. heti tanmenetének megismerése, népiskolai irományok vezetése, felszerelési jegyzékek készítése, újabb módszerek szemlélete és más iskolák látogatása gyakorlati tevékenysége a tanulónak.

9. *Olvasmányok.* Részletesebb munkatervet nem is csinálhatunk, mert nincsenek még pedagógiai könyveink. Előbb teremteni kell irodalmat, azután olvastathatunk. Az olvasmányokat téves volna teljesen a neveléstörténet szolgálatába állítani. A tanítónak ép úgy szüksége van lélektani, erkölcsstani és esztétikai, különösen pedig neveléstani, oktatástani és speciális módszertani olvasmányokra, mint neveléstörténeti kútfőkre. Végül olvasni kell a pedagógiai szaklapokat is. Ügyes vezetéssel sikerül a növendékeket komoly pedagógiai olvasmányokhoz is szoktatni.¹⁾

10. *A közműveltségi tárgyak* első célja, a tanítónövendék tárgyi ismereteit növelni. A tanító azonban a megértésnél nem állhat meg, hanem keresnie kell a legtökéletesebb módot, mellyel tudását a gyermek nevelésében és oktatásában értékesítheti. Ebben úgy támogatjuk a növendéket, ha cselekvőleg belevonjuk a tanításba; szemléltetésnél érdeklődését tekintetbe vesszük. Kísérletezésnél a növendék munkáját, rendszerezésnél a növendék szempontjait értékesítjük. Minden tárgyban kijelöljük a népiskolai anyagot s az anyag kiválasztását okadatuljuk. Nem szabad egyetlen tárgyat sem úgy tanítani, hogy a fiatal tanító azt higgye, nincs is több tudnivaló, hanem minden téren ki kell jelölni a továbbképzés útjait, meg kell ismertetni a magyar szakirodalmat. Módszerünket okadatuljuk s ha következetesen ragaszkodunk is hozzá, nem szabad elhallgatnunk más módszereket, különösen akkor, ha azokat is használják, talán ép oly mértékben vagy még szélesebb körben, mint a miénket. Nem úgy fogjuk növendékünket a helyes útra vezetni, ha csak egy utat mutatunk, melyen talán megszokásból s elfogultan magunk is haladunk, hanem ha több út közül megfontolással s közös elhatározással választunk egyet. Ehhez

---

¹⁾ Az egyesület szárnyai alatt növekvő szakértekezletek, pedagógiai munkájuk mellett szociális missiót is teljesíthetnek, melyre az egyes ember gyenge, országos egyesületünk azonban elég erkölcsi támasztékot nyújt. Értem pedig az egyesület könyvkiadó vállalatának megalapítását. Most szervezik a tanítói könyvtárakat s azt hiszem, ezek szerkesztésére leghivatottabb egyesületünk. Küzdjön az egyesület legsajátabb jogaiért s ha a könyvtár kiadásával nem bízzák meg, járjon ki állami szubvenciót könyvek kiadására s biztosítson magának irányító bebeszólást a tanítói könyvtárak összeállításában.

Ha egyesületünk idővel megerősödik kiadói munkájában, megtisztíthatja talán a tankönyvek ügyét is a mai kalmár szellemtől. Nagyon sokáig nem kellene ezzel késnünk. Ha már most érez az egyesület tagjaiban elég energiát és kitartást, főleg pedig egyetértést, tömörüljön a szakértekezleteken szakegyezményekké s irasson megvitattott kereteiben kézikönyveket és segédkönyveket.

szükséges, hogy minden szaktanár saját tárgyának módszereit ismerje s az újabb mozgalmakat figyelemmel kísérje. A szaktanár tudásával és élettapasztalataival különösen a kapcsolatok keresésénél támogathatja a növendéket. A pedagógiai kiképzést szolgálja a szaktanár, ha biztos tárgyi tudást és készséget nyújt, ha kijelöli tárgyának népiskolai anyagát s annak kapcsolatát más anyaggal, ha példát mutat részint képzőintézeti rendes, részint gyakorlóiskolai bemutató tanításaival a módszer helyes alkalmazására,¹⁾ ha az újabb módszeres törekvéseket ismerteti s ha a gyakorlati tanításokat előkészítő tárgyi utasításaival és utólagos szakszerű kritikájával támogatja. Végül saját példájával eleven erőként hat.

11. *A gyakorló iskola.* A gyakorló iskolát a higiénia és pedagógia követelményeinek megfelelően kell berendezni. A népiskolai felszerelési jegyzékbe felvett összes szemléltetési eszközöket, valamint a tanítói és ifjúsági könyvtár könyveit be kell szerezni, mert mindezekre támaszkodik pedagógiai elméleti tanításunk s mindezeket ismernie kell a tanítójelöltnek.

A gyakorlati tanítások fokozott követelményei megkívánják, hogy minden gyakorló iskolában két vezető legyen. Ez lehetővé teszi a gyakorlati tanítások szaporítását csoportrendszerrel.²⁾ Kívánatos ez a vezető továbbképzése szempontjából is. A felsőbb osztályokban az egyes szakismeretekben, az alsóbb osztályokban pedig különösen az újabb módszerekben kell a vezetőnek sokat tanulnia, hogy megfelelhessen a kívánalmaknak s példája legyen a leendő tanítóknak.

12. *Tankönyvek.* A jól feldolgozott anyag megrögzítésében támogat a tankönyv, ha nem túlságosan szöszátyár. A jó tankönyv világos tételekben adja az anyag rendszerét, megjelöli a kutatás eszközeit (szemlélet, megfigyelés, kísérlet, kútforrás) s problémákat állít, melyek megoldásával a holt tudás eleven alkotássá alakul. Végül megjelöli az önálló kutatás utjait és eszközeit (serkent problémák, feladatok szerkesztésére, új kísérletekre és megfigyelésekre, bővebb irodalom tanulmányozására). Ily tankönyv nélkülözhetetlen segédeszköze a vázlatfüzet és diarium.

* * *

1) Kívánatos volna, ha a szaktanár a pedagógia tanárának kérésére a gyakorlóiskolában szaktárgyából bemutató tanítást tartana. Ez szolgálhatna a harmadévesek módszertani tanulmányok alapszemléletéül.

2) Fontos különösen népes osztályokban a csoporttanítás, amikor A csoport is 6 órában, B csoport is 6 órában taníthat hetenként.

Midőn előterjesztésemet a szaktársaknak' szives megfontolás végett bemutatom, tekintsék azt, mint a tanterv kereteinek betöltésére és az utasítások szellemének megvalósítására irányuló tervezetet. Ugy érzem, erre van első sorban szükségünk. Nagy reformmozgalmakra csak akkor gondolhatunk, ha az ötödik évfolyam is létesül, de akkor is minden lépésnél, melyet eszményi célunk felé teszünk, nézzük, tud-e még követni a növendék.¹⁾

Quint József.

Főtitkári jelentés.

Tisztelt közgyűlés!

Az elmúlt két esztendő krónikáját forgatom. Lapjai jelentős, emlékezetes mozzanatokról beszélnek; sűrűn írott sorai a lelkek összhangjáról, a közös hivatás és cél átéréséről, gazdag, termékeny munkásságról tesznek bizonyosságot; tanulságai azt hirdetik, hogy a társas munkálkodás hatalmas tényező: felfrissíti a lélek ösztöneit, találékonnyá, termékennyé teszi az észet, bátorít, serkent a legszebb ideálok megoldására, az akadályok leküzdésére.

Tisztelt közgyűlés! Ugy érzem, hogy akkor, amikor egyesületünk két évi történetét röviden összefoglalva előterjesztem, első sorban a tanítóképzés történetének korszakot alkotó eseménye kötik le figyelmemet: a revidiált *Tanterv*, a hozzáfűzött *Utasítások* és a *Tanítóképesítő Vizsgálati Szabályzat* megjelenése és életbe léptetése. 1911. év június 30-án, 78.000 sz. min. rendelettel kiadott *Tanterv* a tanítási anyag pontos meghatározásával, célszerű csoportosításával, a tanítás módszerének helyesbitésével a céltudatos képzést szolgálja, kidomborítja s teljesen biztosítja a tanítóképzés szakszerűségét, megveti a kor színvonalához alkalmazkodó továbbfejlődés alapjait. Az *Utasítások* pedig, a pedagógiai eszmék művészi csoportosításával, az általános és részletes didaktikai elvek kodifikálásával, a tanítóképzésnek mindenkor utmutató fáklyája marad. Hálával állapítjuk meg, hogy e munkák egyesületünk, a tanítóképző tanárok tapasztalataiból kialakult vélemények figyelembevételével készültek. 1911. év március 13-án kelt s 30.000 sz. m. min. rendelettel kiadott *Tanítóképesítő-Vizsgálati Szabályzat* az 1868. évi XXXVIII. t. c. szellemében helyesen és szerencsésen oldja fel

¹⁾ 1. a Magyar Tanítóképző februári számában Quint cikkét a túlterhelésről.

a jelölteket a régi szabályzatban foglalt követelmények nehézségei alól s alkalmas módot nyújt a vizsgálatok nagyobb intenzitására, érvényesíti a tanítóképzésnek mind nemzeti, mind szakiskolai szempontjait. Egyesületünk választmánya e szabályzat megalkotásában is tevékeny részt vett. *Sztankó Béla* előterjesztése alapján javaslattal járult a minisztérium elé, melyben rámutatott az életbeléptetés módjára, az átmeneti intézkedésekre; a részletek megállapításánál pedig oly intézkedések megvalósítását kérte, melyek a vizsgálati eljárás célszerűbbé tételére irányultak. A miniszter ur a javaslat figyelembevételével adta ki a szabályzatot s ezzel egyidejűleg az életbeléptető rendeletet.

Említett eseményeket hálás szívvel jegyezzük fel a tanítóképzés történetének lapjaira.

Jelentős, emlékezetes az elmúlt két esztendő nemcsak azért, mert a tanítóképző-intézeti tanárság a fizetésrendezés izgalmain ment keresztül, amelynek során a multakban gyökeredző, nagy életigazságokon nyugvó intézményes jogai forogtak kockán; nemcsak azért, mert a tanárság az aggodalmas hangulat és izgalmak közepette *önuralmának, a közoktatásügyi kormány iránt táplált bizalmának adta jelét*, hanem azért is, mert az utóbbi esztendőknél határjelölő eredményei vannak.

1910. év április és november havában a fizetésrendezés ügyében átnyújtott emlékirataink jóakaratu, szerető megértésre birták miniszterünket, aki megadta a tanítóképző tanároknak azt az anyagi és erkölcsi helyzetet, melyre képzettségüknél, munkájuk nagy nemzeti és társadalmi értékénél fogva számot tartanak. A meglegedés jóleső érzése vonul át lelkünkön, mert a statusrendezést az 1912. évi költségvetés megvalósította. Az államsegélyt élvező felekezeti tanárok statusrendezése, az állami tanárok statusrendezésével párhuzamosan s ugyanazon elvek alapján az 1912. évben megtörténik. A heti 18 órának 20-ra való felemelése elejtetett; a heti 18 órába beszámít a gyakorlati képzés 2 órája; a most működő tanárság megszabadult a szolgálati éveknél 30-ról 35-re emelésétől.

Hálával gondolunk mindazokra, akik a kultúra szükségleteit szem előtt tartva, a kultúra legközvetlenebb munkásaiért, a tanárokért fáradoztak.

Igaz, hogy kívánságainknak még több lényeges részlete vár megoldásra: az igazgatók külön számítása a harmadolásnál, a mindenkori tanári létszám megharmadolása, a VI. fizetési osztályba kinevezett igazgatók korpótlékának szabályozása, a segédtanári

intézmény eltörlése, a 35 évi szolgálati időnek a jövő nemzedékről való elhárítása. Azonban megnyugtató az a tudat, hogy a miniszter ur és tanácsadói velünk éreznek, teljesen megértenek bennünket, s így bizunk abban, hogy az említett kérdésekben is ugyanazzal az eréllyel és bölcseséggel fognak szükségleteinkről gondoskodni, mint azt többi ügyeinkben tapasztaltuk.

Tisztelt közgyűlés! Egyesületünk fontos szervezési munkálatokat is végzett, melyek iránt a kormányzat részéről mindenkor érdeklődést, megértést tapasztaltunk, mert többször értékelte a sikernek a mi közreműködésünkben rejlő biztosítékait.

Élénken foglalkoztatta a választmányt a *Rendtartás* revíziója. Tíz évi tapasztalat alapján, az új Tanítóképesítő Vizsgálati Szabályzat figyelembevételével átdolgozta a ma érvényben levő Rendtartásnak a növendékek felvételére, segélyezésére, a tanulmányi ügyekre, az igazgatók és tanárok munkakörére, a gyakorló-iskolára vonatkozó pontjait. *Sztankó Béla* előtanulmányai fonalán a választmány részletes javaslatot dolgozott ki, melyet a miniszterium elé terjesztett. A javaslattal kapcsolatban megújította az egyesületnek régóta kifejezett s több ízben előterjesztett három kívánságát: a) az 1868. évi XXXVIII. t. c. novelláris uton való revízióját, mert a tanítóképzők annak keretéből minden tekintetben kinőttek; b) a főigazgatói intézmény szervezését; addig is, míg ezt törvény szervezi, a szakfelügyelői intézmény továbbfejlesztését oly módon, hogy a kir. tanfelügyelők tisztán adminisztratív teendőkkel ruháztassanak fel, a szakfelügyelők pedig a tanítóképzők tanulmányi felügyelői legyenek; c) az igazgató-tanácsnak, mint teljesen elavult intézménynek, az eltörlését.

A szorosán vett szervezési munkálatokból azonban különösen ki kell emelnem a *továbbképzés, a szakszerűség és szakfelügyelet* kérdéseinek tárgyalását, melyekkel a választmány *Farkas Sándor* mélyreható tanulmányai alapján foglalkozott.

A *továbbképzés* a tanárok szokásos tanulmányutjainak és a tanfolyamoknak intézményessé tételére vonatkozik. Ezt a kérdést a választmány a következőképpen tisztázta: azok a kurzusok, melyek a szaktudás mélyítésére szolgálnak, itthon tartandók. Itthon azért, mert e belföldi tanfolyamok a tanítóképző tanárok szükségleteihez jobban alkalmazkodhatnak, előnyeiben sokan részesülhetnek s igen jól felhasználhatók a módszeres szaktanácskozásokra. A tudományos ismeretek bővítésére szolgáló külföldi tanulmányutak tehát elejtendőek. A kiküldetések csupán a külföldi iskolák belső életének

s különösen azon tárgyakra vonatkozó módszeres eljárások megfigyelésére irányulnának, melyekkel a kiküldöttek már behatóbban foglalkoztak. A következő év hazai kurzusán az illetők beszámolónak tapasztalataik eredményeiről, megbeszélés tárgyává bocsátanak a gyűjtött tapasztalatokat.

A *szakszerűség* mögött a módszeres élet munkálásának gondolata lappang, melynek fejlesztésére, tökéletesítésére szolgálna a *Magyar Tanítóképzővel* kapcsolatban szervezendő folyóirat: a *Gyakorló Iskola*. E folyóirat felölelné mindazt, amit a jó tanítónak, a mintatanítónak s így annak a tanárnak is tudnia kell, aki tanítói eljárásának cselekedetein keresztül mindig a népiskolát látja. E szempontok alapján a *Gyakorló Iskola* tervezete a következő volna:

a) *Elméleti rész*, melynek tartalmát gyermektanulmányi, fiziológiai, lélektani, neveléstani, módszertani és gyakorlati irányu cikkek tennék. b) *Gyakorlati rész*, mely tanítási tervezeteket, előkészítési, bírálati, tanmeneti mintákat foglalna magában. c) Hazai és külföldi tanügyi mozgalmak, törekvések. d) Uj tankönyvek és tanszerek repertóriuma.

A *továbbképzés* és a *szakszerűség* szolgálatában álló *Gyakorló Iskola* jótékony hatásában bizonyára a közeli jövőben fogunk részesesülni.

A *szakfelügyelet* nagyjelentőségű ügye 1896 óta állandóan foglalkoztatja egyesületünket. E téren a legutolsó mozzanatokig következetesen folyt a tapasztalatgyűjtés, egyre tisztultak a vélemények s végleg kialakult a tétel minden részlete. A kérdés újabb tárgyalását sürgősen aktuálissá tette *gróf Zichy János* miniszterünk, 1911. év május 14-én mondott s az egész magyar kulturát átölelő beszédének ez a rövid, de egy egész uj korszakot ígérő kijelentése: „A tanítóképző-intézetek feletti szakfelügyeletről a törvényjavaslat készen áll és azt, mihelyt lehetséges, le fogom tenni a t. ház asztalára.” E kijelentést nagy megnyugvással és benső örömmel vettük tudomásul. A választmány emlékiratot dolgozott ki, melyben pragmatikus formában fejtette ki a jelenlegi felügyelet fogvatkozásainak sorát, az ujonnan, országosan s egyetemesen szervezendő szakfelügyelet szükségességére vonatkozó álláspontját. Az emlékirat a szakfelügyelet gondolatánál mint sarkételt a szakszerűség tényét hangoztatta a következő okadatolással: „Az iskolák típusokká alakulnak tárgyköreik által. Ez uton tehát típus első fokon — a tanítóképző is. E tárgykörök tartalmán fordul meg a tanító tudása, intelligenciája. Ámde a tanítót e feltétel csak félig avatja hivatására alkalmasnak; a szó szoros értelmében vett tanítói

kvalitás ott dől el, hogy képes-e valaki kiváltani a nevelendő egyén legértékesebb vonásait s képes-e ezeket az ideálul kitűzött fokig kinevelni. A tanítóképző idevonatkozó munkájában rejlik a tulajdonképpeni szakszerűség. E munkálat felismerése, ellenőrzése, irányítása a legmagasabb pedagógiai fokozat. Ezen a fokozaton látjuk mi a tanítóképzők jövőendő szakfelügyelőjét. E fokra pedig kizárólag a tanítóképzői tanári készütség, a hosszú gyakorlat, az ügy lényegébe való elmélyülés, annak szeretete képesít.

A megalkotandó törvény munkálataira felajánlottuk tapasztalatainkat, az elvekre vonatkozólag pedig óhajtasainkat a következőkben terjesztettük elő:

A) A hazai összes tanító- és tanítónőképző-intézetek az 1868. évi XXXVIII. és az 1876. évi XXVIII. t.-c. alapján szervezett s a felügyeletre hivatott népoktatási tanfelügyelőségek felügyelete alól kivételnek.

B) A hazai összes tanító- és tanítónőképző-intézetek felügyelete külön törvényben, a) állami, b) egységes és c) szakszerű alapokon ujonnan szerveztetik.

a) Az első alapelvből következőleg e felügyelet joga az államé.

b) A második alapelvből következőleg 1. az ország megfelelő számú szakfelügyelői kerületekre osztandó; 2. e kerületek felügyelete teljesen azonosan kezelendő s végül 3. az egységesség növelése okából szakfelügyelői tanács szervezendő.

c) A harmadik alapelvből kiindulólág szakfelügyelővé csak azok nevezhetők ki, kik mint működő tanítóképző tanárok a gyakorlati tanítóképzés körül kiváló érdemeket szereztek.

C) A szakfelügyelő a felügyelete alá tartozó kerületben s ügyekben elsőfoku hatóság.

Hisszük, hogy a szakfelügyelet kérdésének végleges rendezése távol nem lehet, hisszük, hogy megoldásával a magyar tanítóképzés jövőjének új biztató korszaka nyílik meg.

Az érvek hosszú sorával támogatva kértük, hogy az igazgatók jelenlegi heti 16 óraszama 10 órára szállíttassék le oly módon, hogy abból 4 óra tanításra, 6 hospitálásra essék. Ezzel kapcsolatban kívántuk a tanári kölcsönös hospitálás kötelező voltának az eltörlését s annak a kimondását, hogy a hospitálás nem kötelező, de a harmonikus együttműködés szempontjából kívánatos. A minisztérium egyik kérelmünket sem teljesítette. (1910. 126120. sz. m. r.)

Részletes javaslatot mutatott be a választmány a tanárok nyilvántartása és minősítése tárgyában. A javaslat kiterjedt: a) az

igazgatói minősítésre, b) a tanárok törzslapjaira. Különösen hangsúlyoztuk, hogy a minősítés ne legyen titkos, a minősítésre szolgáló jelző pedig minden kérdésre kielégítő vagy nem kielégítő legyen.

Végül ha megemlítem, hogy felmerült egy *Pedagógiai Szeminarium* létesítésének a gondolata, melynek szervezésére a választmány bizottságot küldött ki, akkor elmondottam mindazt, ami az egyesület szervezési munkálatainak hű képét mutatja.

Tisztelt közgyűlés! Egyesületünk értelmi erejének javarészét a szorosan vett tanulmányi ügyek kötötték le. A havonként tartott választmányi ülések, hivatalos közlönyünk, a *Magyar Tanítóképző* hű tükröi a céltudatos, tervszerű munkálkodásnak.

1910. év március havában lezajlott temesvári közgyűléstől mai napig a választmány 18 ülést tartott, melyek változatos képei sok tanulságot mutatnak. *Quint József* a túlterhelésről, a természetrajz tanításáról, *Snasel Ferenc* az új tanterv szociológiai vonatkozásairól, a természetrajzi és gazdaságtani kapcsolatáról tartott előadást; *Balogh Kálmán* a gyakorlati képzés tantervének végrehajtásáról, *Lechnitzky Gyula* az alkotó munkára való nevelésről, az új tanterv általános elveiről értekezett; *Dékány Mihály* a fizikai gyakorlatok megvalósítását, *dr. Novy Ferenc* a német nyelv, *Bergmann József* a kézimunka tantervének végrehajtását tárgyalta; *Fuchsné Eitner Ludmilla* a testnevelés kérdését, *dr. Karafiáth Máriusz* a testnevelés egészségügyi értékét fejtegette; *Farkas Sándor* a továbbképzés, szakszerűség, szakfelügyelet kérdéseiről, *Simkó Endre* az egységes tanítóképzésről tartott előadást. Tárgyalásaink keretében mindenkor kerestük a tanulmányi berendezésnek azt a formáját, amelyben több legyen a gyakorlati irány, mint az elméleti, erősebb a tapasztalati, mint az apriorisztikus vonás; feltártuk a tanítás hiányait, egyoldalúságait, túlságait; törekedtünk annak megvilágítására, hogy mentől világosabb fejű, frisebb szellemű, tettere készebb és kötelességtudó magyar tanítónemzedékre van szükség, amely megértve helyzetét, hittel, lelkesedéssel tudja képességeit a magyar kultúra javára kifejteni és érvényesíteni.

Egyesületi közlönyünk, a *Magyar Tanítóképző*, 87 ívnyi tartalma 52 író tollából a szakszerű értekezéseknek, gazdag adatoknak és tartalmas ismertetéseknek olyan tárházát bocsátotta a tagok rendelkezésére, amelyre bizonyos önérzettel és megelégedéssel mutathatunk rá. Folyóiratunk dús kamatokkal adja vissza szellemi értékben a reá fordított anyagi áldozatot.

Ezek után, tisztelt közgyűlés, örömmünnepeinkről emlékezem meg.

A lelkek őszinte tiszteletével, szeretetével üdvözlöttük *dr. Náray-Szabó Sándor* Őméltóságát a magyar kultúra szolgálatában teljesített munkálkodásának huszonötödik évfordulója s valóságos államtitkárrá történt magas kinevezése alkalmából. Mi tanítóképző tanárok tisztelettel hajlunk meg Őméltóságának fáradhatatlan, önzetlen tevékenysége előtt, mellyel a népoktatás intenzív és extenzív fejlesztését munkálja; hálásan viszonzozzuk puritán, nemesen érző szívének melegét, mellyel a tanítóképzés ügyét felkärolja s nagy kulturájával, akaraterejével ideális célok felé kormányozza. E pillanatban is a legőszintébb jó kívánságaink egyszerű bensőséggel tolnak ajkainkra.

Különös lelkesedéssel, szíves szeretettel vettük körül *dr. Neményi Imre* min. tanácsos Őméltóságát abból az alkalomból, amikor a legmagasabb királyi kegy a Ferenc József-rend középkeresztjével tüntette ki. E kitüntetés legmagasabb elismerése a józan bölcseséggel, energiával, olthatatlan lelkesedéssel áthatott céltudatos munkálkodásnak, melynek minden mozzanata a magyar tanítóképzés színvonalának emelésére s közvetve a nemzet érzelmi és értelmi emelkedettségének fejlesztésére irányul. Szívünk forró óhajta, hogy Őméltóságát e nemzeti munkában az Isten bőséges áldása kísérje.

Ünnepi volt az a nap, melyen miniszterünk *Farkas Sándor* igazgatót az állami tanítóképzők szakfelügyelőjének kinevezte. Igaz örömmel köszöntöttük, mert kinevezésében a fáradhatatlan, komoly, sikeres munkálkodás elismerését, a tanítóképző-intézeti tanárság megbecsülését, a szakszerűség elvének győzelmét méltányoltuk. Régi tiszteletünk, rajongó szeretetünk, odaadó támogatásunk fogja mindenkor kísérni diszes állásában, céltudatos, ideális törekvéseinek megvalósításában. Isten áldása legyen minden munkáján!

Az év történetéből mint kedves momentumot emelem ki *dr. Kovács János* pedagógiumi tanár, volt elnökünk jubileumát, melyet a tanárság érdekében kifejtett munkálkodásának elismeréséül azzal örökítettünk meg, hogy nevére Segítő-Alapunk kebelében alapítványt létesítettünk.

A szeretet szavaival üdvözlöttük *Guzsvenitz Vilmos* tanítóképző-intézeti igazgatót, egyesületünk alelnökét akkor, midőn Ő Felsége tb. kanonoknak nevezte ki.

Lehetetlen, hogy e napon eszünkbe ne jusson többszörös gyászunk. Megrendülve, könnyes szemekkel álltuk körül megboldogult *Sebestyén Gyula* szakfelügyelő ravatalát. Az elhunytban a tudóst,

a képzett és karakteres pedagógust, mesterünket, a modern tanítóképzés lelkes apostolát tiszteltük. Élete példa, munkája tanulság a mi részünkre. Emlékét, érdemeit a magyar tanítóképzés történetének lapjai örökké meg fogják őrizni.

A halál bőven aratott tagjaink közül. Elhunytak: *dr. Barcsa János, dr. Sáfrány Lajos, Berecz Ede, Bakos Kálmán, Gondi Sándor és Litschauer Teréz*. Halottaink emlékét kegyelettel örökítettük meg jegyzőkönyveinkben. Áldott legyen emlékezetük.

Végül még a tagok számáról kell tájékoztatnom a t. közgyűlést. Egyesületünkbe az elmúlt két év folyamán belépett 42 tag. Mint új tiszteleti tagokat üdvözlöttük s ez alkalommal is tisztelettel köszöntjük *dr. Csernoch János* kalocsai érseket, *dr. Fináczy Ernő* udv. tan., egyetemi tanárt, *dr. Telbisz Károly* udv. tanácsost, Temesvár sz. kir. város polgármesterét és *dr. Bánóczi József* egyetemi tanárt, tanítóképző-intézeti igazgatót. Kilépett 8 tag. Egyesületünknek jelenleg van 2 tiszteleti elnöke, 18 tiszteleti, 1 alapító és 412 rendes tagja.

Jelentésemet, tisztelt közgyűlés, ezzel az óhajtással fejezem be: a közös hivatás és érdekek, a testületi szellem sorakoztassák a hazai tanítóképzők valamennyi tanárát egyesületünk lobogója alá, hogy a nemzeti eszmények, a magyar tanítóképzés szolgálata még erősebben összeolvasszon bennünket.

E reményben tisztelettel kérem jelentésem tudomásul vételét.

Mészáros Jenő.

Különfélék.

Sebestyén Gyula emlékezete.

Nagy lelki megnyugvás van abban, hogy a közélet emberének *való* értékét, ha közelről nem is mindig, de legalább bizonyos távoból már meg lehet állapítani. Azok, akik együtt élnek, sokszor és sokan elfogultabbak egymás hibái és jó tulajdonságai iránt és sokkal inkább emberek, szubjektív érzésű emberek, semhogy teljes tárgyilagossággal itélni tudnának, avagy sokszor ilyen módon itélni akarnának. Az embereknek egymásról való igaz ítéletét hányszor határozza az a *hivatali* viszony is, melyben egymáshoz állanak. Hányszor nagyít érdemeket az *önző* számítás, melynek titkos céljai

vannak? És hányszor ferdit, sőt rágalmaz a sunyi alattomoság, hogy önmagának silány értékét öregbítse, vagy a róla való kedvezőtlen ítélet életet tompítsa; saját inkorrekt magatartását igazolja, vagy legalább magyarázza.

A köznapi társadalmi élet tülekedő zaja — sajnos — sokszor behallik, sőt behatol a komoly pedagógia tisztos falai közé is és megzavarja hallását, elhomályosítja látását olyanoknak is, akik más-különbén ép érzékűek volnának. És hányszor kelt hamis véleményt az emberi önzés, hányszor megteveszt a látszat, hányszor az előre törtetés?

Ebből a látószögből nézve lehet megérteni és megmagyarázni azt, hogy némely „nagy ember“ nagysága csak a koporsó bezártaig tart s aztán oda a hatalom, oda a dicsőség. Mások kiválósága pedig sokszor csak a sírból kikelve képes meghozni az elismerés virágait és megteremni az érvényesülés késő gyümölcseit.

Sebestyén Gyula nem ezek közé az emberek közé tartozott. Sebestyén Gyula nem lett kisebb azóta, hogy a szemfedél okos értelmet, nemes szívjóságot sugárzó szeméire ráborult; de nem is lesz ő már nagyobb, akinek értékét még csak a jövődönnek lehetne, avagy kellene meghatározni. Az ő puritán élete és gondolkozása nyitott könyv volt előttünk, melyből olvasni nemcsak lehetett, hanem érdemes is volt.

Az embereket nem szavaikból, hanem tetteikből lehet és kell megítélni. Sebestyén Gyula kevés beszédű, sőt sokszor szótalán volt, ámde annál hangosabban, annál szebben beszéltek az ő cselekedetei, melyek tiszteletet és elismerést parancsoltak. Ridegnek látszó, de valójában mégis vonzó, rokonszenves egyéniségének szellemi és erkölcsi ereje, föltétlen tisztessége és abszolút kötelességtudása mindenkor láttatta a nagy értékű embert, a tanult, komoly pedagógust. Az ő nyugodtságának, csendességének szelid hatalmához nem talált utat, nem tudott hozzáférközni a hizelgés, hogy megejtse; és hidegen hagyta, nem fogott rajta a lekicsinyelni akarás, hogy fényét megtörje.

Sebestyén Gyula életének egyik nagy értékét az a komolyság adta meg, mellyel hivatására készült s amellyel s ahogyan tanítói pályáját felfogta és gyakorolta. Épen olyan nagyértékű volt az az eredmény, mellyel mint pedagógus gyakorlatilag és elméletileg működött és kitűnt a közélet sorából és a kiválóbbak közé emelkedett.

Az egyszerű vidéki tanár fia a saját érdeméből emelkedik azon a pályán, melyen az egyént nem a külsőség, a rang, ha-

nem lélek, belső erkölcsi és szellemi tartalom szerint szokás értékelni. Adminisztratív pályán sokszor és sokat számít a jó szencse és a protekció; ám ott, ahol a pedagógiának gyakorlatát és elméletét szövögetik, csak a tudás, a belső értékek kerülnek súlyra, hogy megméressenek.

Sokszor gondolkoztam én azon, hogy a pedagógusnak melyik munkája értékesebb: az exekutív vagy a spekulatív?

Minálunk, a magyar társadalomban sokat beszélnek az emberek, de keveset elmélkednek; azonban még kevesebbet cselekszenek. Ez az oka annak, hogy nagyon sok beszédben még több az elméleteken való nyargalódzás. Az elmélet a gyakorlaton alapszik, abból elvonva fejkli ki legalább kezdetben. Majd pedig felülkerekedik az elmélet s lesz a gyakorlatnak irányítója, utmutatója. Montaigne, Comenius, Rousseau, Pestalozzi óta a pedagógia elmélete is mindig előbb jár, mint a gyakorlat. Amit az elméleti pedagógusok kitaláltak, vagy megállapítottak, mindazt a gyakorlati pedagógusok nem mindig tudták általában megvalósítani.

Többet mondok: még csak az 1868. XXXVIII. t.-c. összes vívmányait sem tudtuk általánosan valóra váltani, legalább anyagi részben nem.

Azóta nagyot haladt a világ. Napjainkban is sokat beszélnek pedagógiai reformokról; új, meg még újabb pedagógiai vívmányokról; „noch nie da gewesen“ pedagógiai árkánumokról, melyek ha ma nem, holnap lesznek hivatva megváltani az emberiséget a mult sötétségéből, a jelen elmaradottságából. Mindaddig szépek az elméletek, míg a gyakorlatra nem kerül a sor, amikor aztán némely reformok még vasárnap is többnyire csütörtököt mondanak.

Igen bizony! „Együtt mélység és magasság.“ Az elmélet fennszárnyal a magasban; repülőgépen rohan tova, míg olykor nyakát szegve le-lezuhan. De a gyakorlat csak mankón biceg a völgyben, egy-egy kicsit előre, vagy néha hátra is.

Sebestyén Gyula az elméleti és gyakorlati pedagógia szempontjából is egyaránt kiváló munkás volt. Benne a két irány kellő harmoniába olvadt. Nem állított elméletileg nagyobbat, mint amit gyakorlatilag megvalósítani képes volt. Ebből, az ő egyéniségének ez egyszerű erényéből származhatott talán az a félreértés, hogy őt némelyek maradinak tartották. Pedig nem volt az. Sőt az ő munkája határozottan reformatori munka volt. Csakhogy nem akart beszédben magasabban járni, mint tettekben.

Pályája iránt való előszeretetét a családban nyerte s onnan

hozta magával. Édes atyja a gyönki gimnáziumnak a tanára volt. Ebben a a kis vidéki városkában kezd nyiladozni Sebestyén Gyula értelmi világa. Az apa korán elhalt, szomorúságot, a küzködés nehéz sorsát hagyva a családnak örökül. Hagyott azonban mást is: fiában a pálya iránt való hajlamot, tehetséget.

A legtöbbször megelégedett, bensőséges és harmonikus családi életre vall az a körülmény, ha a fiu az édes apja foglalkozására vágyakozik. Erre enged következtetni az az odaadás, mellyel Sebestyén Gyula pályájának él.

A budapesti egyetemen tanulmányait előbb a klasszikus nyelvekkel kezdte, míg aztán történeti és földrajzi tanulmányokkal végezte. Sokoldalúsága mellett a történelem volt az a tudomány, mellyel legtovább, legszivesebben és legbehatóbban foglalkozott. Ez volt az a tudomány, mely nemcsak az ő objektív igazságokat kereső lelkét bilincselte le, de amellyel annyira le tudta kötni ő is tanítványait, megnyerve őket a munkának, a kötelességteljesítésnek, szóval a tettekhez kész hazaszeretethez.

Nem volt módomban, hogy tanári egyéniségét közelebbről megfigyelhettem volna, de közvetlen tanítványai úgy jellemzik, mint kitűnő előadót, akinek választékos, meggyőzően világos és lelkes tanítását élvezet és öröm volt hallgatni. Aki azonban bár történetet tanít, nem elégszik meg a gyönyörködtető, az ifjuságot lelkesítő előadással, hanem tanítványaihoz leszáll, majd magához emeli őket s közös, együttes munkával gyujt saját lelke világával az ifju lelkekben új világot. Nem a könnyű, nem az olcsón népszerű tanárok közül való, mert komoly munkát követelt. Szigorú volt. Mindamellett szerették, méginkább becsülték tanítványai. Miként őt már ifju, sőt gyermekkorától fogva a föltétlen kötelességérzet jellemezte, ezt a kötelességérzetet, a munkaszeretetet nemcsak fölkelteni, hanem állandóvá tenni akarta a növendékekben. Ezért nem elégedett meg azzal, hogy a tanulók őt megértik, hanem a földolgozott anyagot szigorúan számon kérte; munkát és pedig eredményes munkát kívánt s ehhez következetesen ragaszkodott. Az ő tárgyát tanulták és tudták tanítványai.

Tanári munkásságát 1874-ben, a fővárosi IV. kerületi reáliskolánál kezdte; mihamar és csak rövid ideig a VIII. és V. kerületi reáliskolában folytatta. Tanári működésének súlypontja a VI. kerületi állami polgári iskolai tanítónőképző-intézetre esik, ahol majdnem 20 éven át tanított; az utolsó években, mint igazgató, a didaktikai és adminisztratív teendőket is végezte.

Tanári munkássága és tanulmányai mellett nemcsak ráért, hanem szükségét érezte, hogy az irodalommal is foglalkozzék. Nálunk mindig is úgy volt, hogy az irodalom pártolói is, meg művelői is jó részben a tanárok közül kerültek ki. A tudós munkája pedig enélkül elképzelhetetlen. Sebestyén Gyula irodalmi munkássága nagyon korán kezdődik, mert mondanom sem kell, hogy az a szellemi légkör, melyben nevelkedett s ifjává fejlődött, kedvező volt arra nézve, hogy korán nyiladozó gondolatait írásban is és szélesebb körben is terjessze. Az a szépen kifejezett gondolat, hogy „nyelvében él a nemzet“ sehol a világon, egy nemzetre sem illett oly találóan, mint reánk, magyarokra. A tizennyolcadik század utolsó s a tizenkilencedik század első évtizedeiben nemcsak a latin nyelv nyüge ellen kell küzdenie a magyarságnak, hanem még inkább a németesítő törekvések ellen. Tanügyünk is alig szabadul fel a Ratio educationis enemű hatása alól, mikor Thun Leó rendeleteivel az osztrák abszolutizmus korszakában fegyvert szegezve újból támadást intéz a magyar nyelv terjedése és fejlődése ellen. A magyar nyelvért s irodalomért folytatott nemes küzdelem nálunk a magyar társadalomban valósággal hagyomány, mely hosszú időn át érezteti hatását különösen társadalmunk középső rétegeiben.

Nem csoda hát, hogy abban az időben, aki csak tehetséget érez magában, tollal is harcol kulturánk teljes magyarsága érdekében. A harcolók sorába áll hát Sebestyén Gyula is, kinek gyermek és ifju kora, sőt első nyilvános föllépése is az irodalomban még a kiegyezés előtti időre esik. Ámde mindezek mellett is ki gondolná, ki mondaná, aki őt az utóbbi időben csak mint országos szakfelügyelőnket ösmerte meg, hogy Sebestyén Gyula első irodalmi dolgozatai versek, beszélek és tárcacikkek voltak?

Szinyei József adatai szerint kísérletei már az 1865. évtől kezdődőleg, tehát 17—18 éves korától a Fővárosi Lapokban jelentek meg. Megvallom, nagyon érdekelték e zsengek, de egy tárcaelbeszélésen kívül, amely azonban csak fordítás, nem sikerült egyébre ráakadnom.

Könnyebben hozzáférhetőek és általánosan ismeretesek pedagógiai és történelmi dolgozatai. E két irányu irodalmi működéséről és műveiről nem kisebb tekintély, mint Beöthy Zsolt szól nagy elismeréssel és méltán. Munkásságának egyik nagy része a hirlap-irodalomra esik. Buzgó dolgozótársa volt az Athenaeumnak, a Magyar Tanügynek, az Egyetértés tanügyi rovatának, a Magyar Tanítóképzőnek, a Magyar Pedagógiának, a Néptanítók Lapjának

és még több más lapnak. Jelentek meg még cikkei a Reformban, a Hazánk és Külföldben, a Fővárosi Lapokban, a Földrajzi közleményekben, a Nemzeti Hirlapban. Munkatársa volt a Pallas Nagy Lexikonának. Szerkesztette a Nemzeti Nőnevelést, az Országos Középiskolai Tanáregyesület Közlönyét és az Ifjusági Iratok Tárát.

Irt aztán egy csomó tankönyvet, melyek közül bennünket legközelebről a népiskolák és a tanítóképző-intézetek számára készült könyvei érdekelnek. Tankönyvei a történettudósoknak az anyag fölött való uralmát élénken láttatják. Hogy a történelem rengeteg bő anyagából mi való tankönyvbe, ennek megválasztásához pedagógiai jártasság és tapintat szükséges. Ám ezen felül is világos, magyaros és szabatos előadás jellemzi az ő tankönyveit, melyek általában mind több kiadást értek, ami már magában is bizonyosága annak, hogy úgy tárgyi és módszertani szempontból, mint előadás tekintetében is kiemelkednek a sablonos tucatkönyvek közül.

Nagyobb igényű és értékesebb munkái: *Zrinyi Miklós*, a szigetvári hős életének története, mely a Történeti Könyvtárban immár két kiadást ért; továbbá *Világtörténet*, a művelt közönség használatára. Ez utóbbinak, melyet három kötetre tervezett, csupán egy kötete jelent meg. *Az Árpádok története* szintén szélesebb tervvel alapozott munkának, mely Magyarország története címmel jelent volna meg, első kötete. Hogy ebből a munkából sem jelent meg több kötet, szintén nem rajta mult.

Egyéb, a történeti kézikönyvek közé tartozó munkáin kívül nem mellőzöm a Báró Eötvös József fölött, az Eötvös-alap gyűjtőbizottságának közgyűlésén tartott *ünnepi beszédét*; megemlítem továbbá az 1896. évben lefolyt második tanügyi kongresszuson tartott felolvasását az *Allam és az iskola viszonyáról*, melynek gondolatai még ma sem avultak el, sőt megvalósításra csak ezután várnak. Ugyancsak az ezredévi ünnepek alkalmára megírta az Elemi Iskolai Tanító- és Tanítónőképzésünk Fejlődése című munkát, mely is bár alkalmi mű s már csak a kiszabott korlátok miatt sem lehet teljes, mindamellett is kiváló alap és kezdet, továbbá a legteljesebb mértékben megbízható támpont a magyar tanítóképzés történetének megírásához.

Ezen értékes és terjedelemre sem mindennapi irodalmi munkásság mellett nagyon sokat dolgozott még az irattárak számára is. Bizony a pedagógiai és irodalmi tevékenységnek nemcsak ünnepnapjai vannak, hanem hétköznapijai is. Az ünnepnapok munkái lehetnek fényesebbek, de a hétköznapioké nem kevésbé szükségesek.

Sebestyén Gyulának enemü munkáit is — a tartalmasság mellett — külső és belső gond, formatökély jellemezte.

Huzamos ideig, tíz évig volt az országos közoktatási tanács titkára; maradandó és becses az a munkásság, melyet e minőségében kifejtett. Az utóbbi években a tanítóképzéshez még közelebb, mint a tanítóképző-intézetek szakfelügyelője élt és töltötte be szinte mintaképen hivatását. Mint az országos közoktatási tanács titkáranak, majd pedig mint szakfelügyelőnek még több s még közvetlenebb alkalma nyílt az iskolák legbelsőbb módszertani, didaktikai, nevelési és adminisztratív ügyeibe befolylni s ezeket irányítani. A legutóbbi két évtized alatt nem is igen merült fel a tanítóképzés terén oly gondolat, amelynek fölvetésében, vagy kiérlelésében, vagy pedig megvalósításában több-kevesebb része nem lett volna. A föltűnést, a zajt a munkában nem kereste, nem akart, nem szeretett látszatra dolgozni. Ezért tevékenységének mindig nagyobb volt a belső értéke, mint külső hatása. Azok, kik építeni csak úgy szeretnek, ha előbb romboltak, nem akarják elősmerni azt az el nem tagadható közönséges igazságot, hogy a jelen a multon épült fel, a jövőnek pedig a jelen az előkészítője. Mikor Sebestyén Gyula a legközelebbi multban az említett és szélesebb látkört kívánó munkakörökbe lépett, a jelen kisebb-nagyobb mértékben elő volt már készítve, ami azonban az ő érdeméből mit sem von le. Sokszor a nagyon is különböző irányokból jövő, sőt olykor még kuszált szellemi szállakat egységes egésszé szőni nehezebb, mint teljesen tiszta lapon új gondolatokkal új irányt jelölni meg.

Sebestyén Gyula a maga átgondolt, átértett nyugodt felfogásával hiva a folytonos előhaladásnak, de ellenzője az idegen majmolásnak, az ötletek kergetésének s a minden áron való újításnak. Igen sok újító csak képzeli azt, hogy ujak az ő gondolatai; egyszerűen nem vesz tudomást a multról és jelenről. Ha ócska füzetre új címkét teszünk, az még nem leszen újjá. Sebestyén Gyula az eféle erőszakolt, s ráfogott újításnak határozott ellensége volt. Valamint sohasem tudott helyeslésével hozzájárulni, ha valaki vakon vélt meghonosíthatni idegen légkörből átvett eszméket. Ő azt az újítást tartotta haladásnak, mely nem rombolásban, hanem a mult törekvéseinek, a nagy és kiváló elmék által kezdett irányok tovább fejlesztésében és betetőzésében állott. Nem annyira alapozás, mint meglevő alapokon tovább építés volt az ő hivatása is, de kedve szerint való munka is. Nem vallotta azt az elvet, hogy csak úgy alkotunk a jövőnek, ha leromboljuk ma azt, amit tegnap mások

építettek. Nem! Ő úgy akart előre haladni, hogy folytatta a lépéseket ott, ahol mások elhagyták, vagy ahol azt a természetes fejlődés megkivánta. Miként látta azt, hogy nincs ugrás a természetben, úgy még kevésbé hitt az ugrás lehetőségében a szellemi fejlődés terén. Mint történettudós nagyon jól tudta és hirdette is azt, hogy a legmerészebb találmány is csak a multak kutatásainak, tanulmányainak későbbi eredményeként volt lehetséges. A csirke ne szólja le azt az időt, amelyet még tojásban, de érlelő melegben töltött el.

Sebestyén Gyula tehát nem volt ugyan megcsontosodott konzervatív, mint némelyek vélték, de még kevésbé volt ok nélkül való, sem előre, sem hátra nem néző és nem látó újító. Nemes tartózkodással, de céltudatos törekvéssel haladt a fejlődésnek amaz útján, mely fejlődés nemcsak szellemileg előkészítettett, de amelynek anyagi akadályai is elhárultak. A magyar tanítóképzés mai fejlettsége s egységesen harmonikus iránya első sorban az ő hathatós közreműködésének eredménye. A mai tanítóképzők szakiskolai jellege neki nagyon sokat köszönhet.

Ilyennek láttam, ilyennek ismertem Sebestyén Gyulát, akivel először a mult század 90-es éveiben mint miniszteri biztossal ismerkedtem meg személyesen. Később, néhány futólagos találkozás után, az 1910-ik évben Baján, a tanítóképző-intézetben tett látogatásom alkalmával, — majd pedig Sárospatakon ismételen is volt alkalmam vele napokon át úgy hivatalosan, mint magán minőségben is érintkezni. Törekedtem őt ilyen alkalmakkor megismerni. Hogy nagy tudású, kiváló pedagógus, azt mindnyájan tudtuk róla, de ekkor győződtem meg arról is, és ismételen is, hogy tetőtől talpig emberséges ember volt. A közügyet ideálisan fogta fel. Másokért tenni, másokat megbecsülni tudott; maga részére annál kevesebbet követelt, az ünneptetést pedig semmi formájában nem szerette. Ez elől s ennek minden megnyilatkozása elől mindenkor kitért. Legutóbb, 1910-ben meglátogatta képzőintézetünket s két hónap mulva a képesítővizsgálaton is elnökkölt nálunk. Ilyen látogatások alkalmával éles szeme a jót és rosszat, a hibát és erényt azonnal észrevette és fölfedezte. Megjegyzései, észrevételei találók, talpraesettek és meggyőzők; — tanácsai pedig valóban követésre méltók és követésre alkalmasak voltak. Legutóbbi látogatásainak idején is, bár a fáradtságnak némi jelei mutatkoztak már nála, mégis bámulatos volt az a kitartás és kötelességtudás, mellyel hivatásának és feladatának élt. Hogy csak egyet említsek, az iskolai összes dolgozatokat tartalom és külső tekintetében valósággal tanulmá-

nyozta; belőlük kész studiumot csinált. Hogy nem volt egyoldalú szakember, sőt hogy nagy műveltségű ember volt; hogy sokoldalú ismeretekkel és nagy tudással rendelkezett, ez róla, nagy szerénysége mellett is köztudomású volt. Azonban szerénysége mellett is tudatában volt saját értékének. Azt a hivatali kört, melyet betöltött, nem értette és nem magyarázta félre. Éppen ezért, vagy emellett is nagyra becsültem benne azt a figyelmet és készséget, mellyel esetleg az ő véleményével szemben álló, de kellő formában előadott érveket fogadta és mérlegelte. A „sic volo, sic jubeo“ elve sohasem vezette. Főlemlítettem előtte egy alkalommal, hogy a tanügyi adminisztráció fejlettségét látom abban, ha oly rendeletek jelennek meg, mint amely rendelet a növendékek magaviseletének elbírálására — s a másik, mely a tanítási módszerre vonatkozik, mely utóbbi rendelet aztán az új tantervhez adott utasításokban is kifejezésre jutott. Ámde, ha ez az adminisztráció javára irható, annál inkább levon a tanári státus egyeseinek, sőt a testületeknek érdeméből. Ime, mily nagy szükség van arra, hogy az új tanárnemzedék minél jobban kiképezve, kinevelve kerüljön a tanítóképzők falai közé! Ezt az érvet megfordítva hoztam aztán fel arra nézve, hogy mily nagy szükség van, még inkább mily szükség lehet minálunk szolgálati pragmatikára, mellyel a tanügy demokratikus irányát, szabad szellemben való fejlődését biztosítani kell. Csak szabad ember nevelhet szabad embereket; rabszolga pedig csak rabszolgákat nevel. A tanítóképző tanár munkájának jó vagy rossz hatása a tanítók közvetítésével végeredményében a nép nagy tömegein fog mutatkozni. Ő általában ezt helyeselte, a szolgálati pragmatika nemes munkájának elvégzéséből azonban részét ki nem vehette, megvalósítását utódjára hagyta.

*

A családi érzés, az önfeláldozó anya gondos nevelése mellett korán kifejlődött benne. Ennek a körülménynek pedagógusnál és olyan munkásság kifejtésénél, mint amelyet Sebestyén Gyulánál tapasztalunk, igen nagy jelentősége van. A boldog, harmonikus családi élet táplálója lehet az értékes szellemi munkálkodásnak, az ellenkezője nagy akadálya a teljes kifejlődésnek.

Sebestyén Gyula általában zárkózott természetű volt, csak intim körben nyilatkozott meg s akkor is tartózkodással. Ha azonban hivatalos dolgait elvégezte s kedvenc szokása szerint sétára indult, ilyenkor gondolatai otthon jártak s boldog vágyakozással emlegette családját s családjá tagjait. Példás az a boldog családi

élet, melyben nejével, Stetina Ilonával, az Erzsébet nőiskola kiváló tanárával, őt megértő munkatársával, akit ez alkalommal körünkben tisztelhetünk, együtt élt. S ennek a meleg családi életnek része van abban, ez tette lehetségessé azt a sokoldalú munkát, melyet a tanítóképzés Sebestyénnek köszönhet.

*

Sebestyén Gyula már mint gyermek is szelid, csendes természetű volt. Bár a könnyebb hangú tréfálgató társalgást nem kedvelte, adomázni nem szokott, mégis jóízű humorral hallottam tőle elbeszélni egy gyermekkori ártatlan kirándulását, amelyben ő szörnyű csintalanságot látott, pedig éppen is nem ő, hanem későbbi násztársa, Marikovszky, most tőketerebesi főorvos volt a nagyobb mester.

Társalgásában, humorában, mint a legkomolyabb munkában is nyugodt és csendes volt. Lelkesedni nagy dolgokért tudott, de felhevülni, sietni sohasem láttam; neki, a megtestesült pontosságának sietnie sohasem kellett, mert minden dolgát idejében elvégezte.

*

Sebestyén Gyula, akinek egyesületünk körül is nagy érdemei vannak, aki országos egyesületünknek tiszteletbeli tagja, nekünk tanítóképző-intézeti tanároknak pedig igazi mesterünk volt, aránylag korán húnyt el. 1848-ban született, tehát alig volt még 63 éves. Tőle, edzett tehetségétől, ismert munkaerejétől még sok értékes munkát joggal várhatott a magyar pedagógia, közelebbről a magyar tanítóképzés. Róla elmondhatni, hogy ott esett el a harc mezején, úgyszólván munka közben, éppen akkor, midőn már a tanítóképző-intézetek új tanterve s az ehhez fűzött utasítások, valamint az új vizsgarend az ő átható tekintetének, buzgó munkásságának is becses és maradandó bizonyosságai megjelentek. És ennek az értékes szép munkának, melyre ő maga is és joggal sokat tartott, bevégezésénél, midőn a diadalmi zászlót, melyre, mint legtöbbet érő, az öntudat jutalma volt felírva, kitűzhetette, ugyanakkor az öreg Simeonnal ő is elmondhatta: Uram, bocsásd el szolgádat békével! — És az Úr elbocsátotta, és az Úr magához szólította őt. Az ő élete igazi példája az értékesen munkálkodó nemes életnek. Az ő érdemei hervadhatatlanok. Emlékét hatalmas munkásságán s annak maradandóan értékes eredményein kívül szivünk tisztelete és szeretete is őrizi.

Legyen közöttünk áldott Sebestyén Gyula emlékezete.

Hodossy Béla.

Irodalom.

Magyar Irodalomtörténeti Társaság. Mult év október hó 22-én Baros Gyula, Beöthy Zsolt, Horváth János, Négyesy László, Pintér Jenő és Riedl Frigyes kezdeményezésére Magyar Irodalomtörténeti Társaság alakult. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság célja a magyar irodalomtörténetnek és segédtudományainak művelése. A társaság felolvasásokat rendez, gyűléseket tart, kutatásokat és munkálatokat támogat, s havi folyóiratot ad ki. Tagja lehet a magyar irodalomtörténet minden barátja, aki tagsági díj fejében évi tíz koronát, vagy alapítványképen egyszersmindenkorra kétszáz koronát fizet le. Ennek fejében minden tag megkapja a Társaság folyóiratát és résztvehet a Társaság üléssein. A belépés három évre kötelez s minden esetben az illető naptári év elsejétől számítatik.

A Társaság *Irodalomtörténet* címen egy havonként megjelenő folyóiratot ad ki, melynek első füzete ez év február elején jelent meg. Egy-egy füzet terjedelme átlag három ív. A Társaság rendes tagjai évi tíz korona tagsági díj fejében kapják. Intézetek, iskolák, könyvtárak, társaskörök évi tizenöt korona előfizetési díjért rendelhetik meg. Egyes füzetek ára egy korona ötven fillér, a kettős füzeteké három korona.

A folyóirat első füzetének nagyobb cikkei: Lampért Géza: Bessenyei és társasága a gárdában; Horváth János: Komjáthy Jenő; Prónai Antal: A Zrinyiász főgondolata; Kéki Lajos: Arany János Utolsó Magyarja; Vértessy Jenő: Gyulai Pál irói tervei; György Lajos: Verseghy Ferenc Természetes Emberének Forrása. Kisebb közlemények. Tolnai Vilmos: Hol irta Arany János a Családi kört; Tolnai Vilmos: Arany János Vágy c. költeményéhez; Galamb Sándor: Két kuruc dal; Weber Arthur: A Halotti beszéd egy angol munkában. Teljessé teszik a füzetet az újabb irodalmi munkák rövid ismertetései, folyóiratok szemléje és az egyesület hivatalos közleményei.

Vegyesek.

A tanítóképzők szakfelügyelőjének a kinevezése. Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Farkas Sándort* az állami tanítóképző-intézetek szakfelügyeletével megbízott állami tanítónőképző-intézeti igazgatót, az állami tanítóképző-intézetek szakfelügyelőjévé a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Wallseeben, 1912. évi április hó 6-án.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Igazgatói kinevezések a VI. díjosztályba. Vallás- és közokt. magya miniszterem előterjesztésére *Berta Ilonát* a budapesti állami Erzsébet-Nőiskola igazgatónőjét a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. március hó 19-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közokt. magyar miniszterem előterjesztésére *Wollmann Elmát*, a pozsonyi állami tanítónőképző-intézet igazgatónőjét a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 24-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterem előterjesztésére *Heinrich Józsa*, kolozsvári állami tanítónőképző-intézeti igazgatónőt a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 17-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közokt. magyar miniszterem előterjesztésére *Karsay Jolán*, győri állami tanítónőképző-intézeti igazgatónőt a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi április hó 12-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Pethes János*, pápai állami tanítóképző-intézeti igazgatót a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 27-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Mohar József*, csurgói állami tanítóképző-intézeti igazgatót a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 28-án.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Köveskúti Jenőt*, a lévai állami tanítóképző-intézet igazgatóját a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 29-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Gömöri Sándort*, az iglói állami tanítóképző-intézet igazgatóját a VI. fizetési osztályba kinevezem.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 29-én.

Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Igazgatói kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter kinevezte *Karoliny Mihály*, iglói állami tanítóképző-intézeti rendes tanárt az aradi állami tanítóképző-intézethez a VII. fizetési osztályban igazgatóvá. Budapest, március hó 9-én.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a «Tanítóképző-intézeti zenetanári vizsgálatok ügyviteli szabályzatában» szervezett vizsgáló bizottságba az öt évi ciklus hátralevő időtartamára *Mambriny Gyula*, zeneakadémiai tanárt bizottsági tagul kinevezte.

Kitüntetés. Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Volosin Ágoston*, ungvári görög katolikus tanítóképző-intézeti tanárnak a tanítóképzés és a tanügyi irodalom terén buzgó működésével szerzett érdemei elismerésül az elemi iskolai tanítóképző-intézeti igazgatói címet adományozom.

Kelt Bécsben, 1912. évi március hó 5-én.

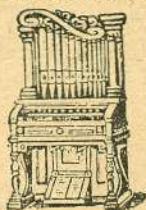
Ferencz József s. k. *Zichy János* gróf s. k.

Babérkoszoruzott népdal. *Révfy Géza*, a temesvári áll. tanítóképző-intézet kiváló zenetanára, számos pályadíjjal kitüntetett, országosan ismert zeneszerző, legújában a népdalszerzőkkel vette föl a versenyt és pedig sikeresen. Ugyanis a Zenekereskedelmi Közlöny ez év elején népdalra hirdetett titkos pályázatot. Az öttagu bizottság, élén Beöthy László színgazgatóval, a beérkezett 34 pályamű közül az első díjat (300 K) Háromszor fűtlyentett az aradi vonat (Gárdonyi verse) című dalnak ítélte oda, a dal szerzője pedig *Révfy Géza* kartársunk. A bíráló bizottság különös dicséretre méltatja mind a szövegnek, mind a dallamnak ötletességét és eredetiségét, valamint nagy egyszerűségét, mely tulajdonságai a dalt kétségkívül nagy népszerűsége hivatják. Mi is igaz örömmel gratulálunk ez újabb sikerhez.

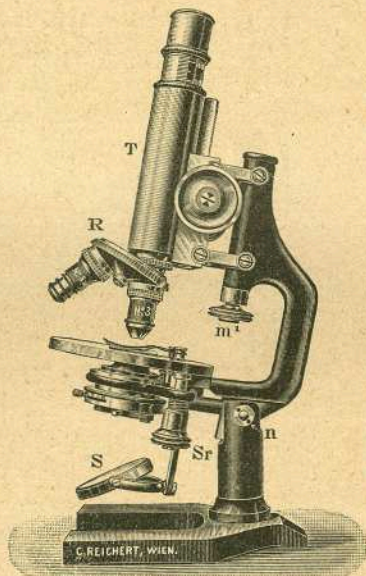
Halálozás. A szabadkai állami tanítónőkészítő-intézet tanári-testülete mély megilletődéssel jelenti, hogy özv. *Fábián Károlyné* nyugalmazott állami tanítónőkészítő-intézeti tanítónő folyó hó 10-én hosszú és nehéz szenvedés után 57 éves korában elhunyt. A megboldogult 30 évig működött a szabadkai állami tanítónőkészítő-intézetben s az egész idő alatt mintaszerű kötelességtudással szolgálta a tanítónőkészítés ügyét.

◆ AMERIKAI COTTAGE-SZIVÓLÉGRENDSZERŰ
 ◆ HARMÓNÍUMOKAT ◆ VALAMINT EURÓPAI
 RENDSZER SZERINT LEGOLCSÓBBAN SZÁLLIT
**PAJKR REZSŐ ÉS TÁRSA BUDAPEST,
 X. DELEJ-UTCA 25. (TISZTVISELŐTELEP.)**

Készpénz fizetésnél bérmentes szállítás az utolsó vasuti állomásig. PEDÁLOS HARMÓNÍUMOK mindkét rendszer szerint és minden nagyságban, pontos orgonaméretekkel templomok, szemináriumok részére s mint gyakorló orgonák. Árjegyzék ingyen és bérmentve! Öt évi jótállás! Lelekésznek és tanítóknak külön százalékedmény! Részletfizetésre is. Elismert kitzűő árak! Kérjen árjegyzéket pianók és pianínókról.

**REICHERT K.
 BUDAPEST VIII.
 ÜLLŐI-UT 12. SZ.**

**ISKOLAI
 GÓRCSSÖVEK**

tudományos kutatások számára. Állvány VI (30) kondenzátorral és Iris-szabályozóval. — Finom mikrometer csavar 90°-ra beállítható. Revolverkorong 2 lencsére. 3 lencse 7a. Nagyítólencse IV. 40-650-szeres nagyítás 186.- K Ugyanezzel az összeállítással, a lencsék egy párhuzamos fényfoglalatban elhelyezve 156.- K

**NAGYÍTÓ
 LENCSEK**

Preparátor mikroszkópok, iskolai-vetítőkészülékek és mikrofényképészeti készülékek. Külön árjegyzéket D53 díjmentesen küld.

◆ FEIWEL · LIPÓT · UTÓDAI ·

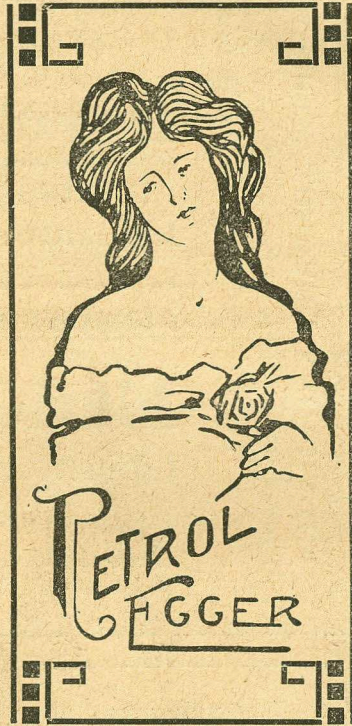

- Budapest, IX. Ipar-utca 4. szám
- aug. 1-től X. Kozlovsvári-utca 13.
- Mindennemű iskolapadok, iskola-
- torna- és óvoda-berendezések és
- szabad. gyermekpadok gyártása.
- Árjegyzékkel készséggel
- szolgálunk ingyen és bérmentve.

A hajhullás oka és megakadályozása:

A haj kihullásának sokféle oka lehet. Oka lehet: fertőző betegség, vérszegénység, idegesség. Leggyakoribb oka azonban a fejbőr megbetegedése. A fejbőrnek pedig különösen az a betegsége, melyet korpásnak neveznek. A fölszaporodott korpá össze-nyomja, elsorvasztja a hajszálakat. A korpás fejbőrön azonfelül baktériumok is telepednek meg, melyek ugyancsak pusztítják a haj gyökerét. Ha tehát a haj kihullásának elejét akarjuk venni, fejkorpa képződését kell megakadályoznunk. Ha pedig a már megindult hajhullást meg akarjuk állítani, a korpától kell a fejbőrt megtisztítanunk. — Legjobbnek bizonyult erre a célra a

PETROL EGGER

Petrol Egger a legalkalmasabb hajápolószert állandó használatra. Ára 2 korona 40 fillér. Készíti: Dr. Egger Leó és Egger J. gyógyszerészeti és vegyészeti gyára, Budapest VI. Révay-utca 12

Aki rendszeresen használja ezt a hajszeszt, annak soha fejkorpája nem lesz és így nem is fog soha hullani a haja. Akinek pedig korpás a bőre és azért hull a haja, az csak dörzsölje be párszor a fejbőrét ezzel a szesszel és rövidesen el fog tűnni fejeéről a korpa és el fog állani a hajának a hullása. A Petrol Egger minden más eredetű hajhullást is megszüntet, mert erősíti, edzi a fejbőrt és alkalmassá teszi arra, hogy új hajszálakat növessen.

FOLYÉKONY LEVEGŐT szállít és
kísérleti edényeket
kölesön is ad a cég.

Uj tanítási ág!

Psychologia (lélektan)
tanulmányozásához szükséges
laboratoriumi felszerelések, ki-
sérleti eszközök stb. stb. a leg-
előnyösebben szerezhethők be:

Erdély és Szabó
laboratoriumi felszerelések
és tanszerek gyárában
Budapest, VIII. Baross-utca 21.

Első magyar villamos erőre berendezett hangszergyár

Stowasser János

csász. és kir. udvari szállító.

A m. kir. operaházi tagok, a m. kir. zeneakadémia, a
budapesti színházak stb. szállítója, a hangfokozó-
gerenda és a Rákóczi tárogató feltalálója.

Főüzlet: **Budapest** Gyár:
II. Lánchíd-u. 5. Öntőház-utca 3.

◆◆ E szakban Magyarország
legnagyobb hangszergyára.
Ajánlja saját gyárában ké-
szült hangszereit ◆◆

ugyszintén hurokat és hangszer alkat-
részeit. Iskolahegedűk 4 forinttól. Har-
móniumok 35 forinttól. Árjegyzék kívá-
natra ingyen és bérmentve.